12/167
Decembrie 2016
Anul XIII

Cafeneaua literară

supliment
ARTE POETICE

JULES HURET - Anchetă asupra evoluției literare

Memento – Salonul cărţii argeşene, ediţia a XI-a

Editura Diana din Piteşti, premieră la Salonul Cărţii Argeşene

Specializată în cartea pentru copii (de poveşti, de colorat, personalizată), de un deceniu în competiţia editorială din România, Editura Diana şi-a tentat publicul-ţintă, preşcolarii

şi şcolarii cu vârste între 3 şi 10 ani, cu basmele, rescrise şi bilingve (română-engleză), *Scufiţa Roşie* şi *Motanul Încălţat*. Autoare este cunoscuta şi admirata Steluţa Istrătescu, al cărei merit special, în relaţie cu cele două poveşti clasice, constă, pe de o parte, în preschimbarea lor în poezie cantabilă, apoi în faptul că, păstrând frumuseţea limbii de odinioară, s-a aşezat la taclale cu copiii de astăzi, cărora le-a strecurat, ca prin pipetă, picuri limpezi de frază literară.

LIBERTANGO sau despre cum să seduci şi să rămâi vulnerabil

Marţi, 1 noiembrie, Sala de Conferinţe a Bibliotecii „Dinicu Golescu" s-a transformat cu totul, sub lumina reflectoarelor spectacolului LIBERTANGO, pus în scenă de regizorul suedez Marcel Stănciucu. Actriţa Cosmina Soare, balerinul vrăjit Relu Dobrin, flautista Luiza Cârlan şi chitaristul Daniel Castravete au traversat, pentru publicul incitat, cele patru perioade importante din istoria tangoului. Muzica sentimentalului fără cusur, Piazzolla, care plângea ore bune după bunicul adorat, imediat ce sfârşea de interpretat „Adio, nonino", a vibrat la unison cu versurile lui Neruda, Borges, Drummond. Regizorul a optat pentru o viziune postmodernă asupra tangoului şi asupra relaţiei subtile dintre bărbat şi femeie, atingând, pe rând, când lumina, când tenebrele unei lumi cu reperele schimbătoare ca norii.

Irina Maria Aldea, pictoriţa de 10 ani, care vede aura

Miercuri, fetiţa-minune a Piteştiului, Irina Maria Aldea, şi-a vernisat expoziţia personală – „Dimensiuni şi interferenţe cromatice" – călduros primită de colegii şi de profesorii de la Liceul „Dinu Lipatti". Lucrările – idei, stări de spirit, rod al conectării Irinei la dimensiuni superioare şi al unei sensibilităţi neobişnuite – impresionează atât prin maturitatea construcţiei plastice, cât şi prin propunerea tematică. Pictoriţa, despre care au vorbit, la vernisaj, artistele Anca Giura şi Lidia Nica, sondează, lucru straniu pentru vârsta ei, subconştientul, face trimiteri la curente din filosofia orientală, pendulând ca un ceasornic astral, între spaţii culturale greu accesibile omului modern.

Cei patru de la Art Creativ

Evenimentul editorial de joi, 3 noiembrie, a adunat în jur de 150 de persoane în Sala de Conferinţe. În decorul imaginat cu graţie de poeta Lucreţia Picui, pornind de la lucrările, de o duioşie sfâşietoare, ale artistei Tatiana Iulia Ciurea, Editura Art Creativ din Bucureşti, peste care domneşte, cu o energie frumoasă, Daniela Toma, i-a prezentat pe cei patru poeţi argeşeni, reuniţi în *Colecţia Regal*.

Aurel Sibiceanu (*Letopiseţe de aer*), Ion Toma Ionescu (*Din arginturile mele*), Denisa Popescu (*Roaba lui Dumnezeu, Denisa*) şi Victor Bădescu (*Turnul de veghe*) au citit, cu mintea coborâtă în inimă, cele mai frumoase poeme pe care le-au scris vreodată.

George Baciu şi obştile săteşti de pe Valea Râului Doamnei

Vineri, 4 noiembrie, universitarul şi eruditul copleşitor Mihail Diaconescu a prezentat lucrarea remarcabilă de doctorat a nu mai puţin remarcabilului profesor şi scriitor George Baciu. *Obştile săteşti de pe Valea Râului Doamnei, judeţul Argeş, între secolele XIV-XVIII* (Editura Bibliostar, Râmnicu Vâlcea) valorizează documente şi informaţii mai puţin cunoscute, privitoare la particularităţile etnoculturale ale comunităţilor trăitoare de-a lungul Râului Doamnei, din perspectivă istorică, geografică, sociologică şi antropologică.

Denisa POPESCU MARTIN

Un critic stilat

Constantin Trandafir* e un critic – cum să zic? – de „modă veche”. Domnos, cordial cu măsură, observînd un cod al bunelor maniere, are aerul a se situa mai curînd în cadrele stilate ale interbelicului decît în cele nervoase foarte ale prezentului. Pare un ins a cărui ţinută vestimentară, pururi asortată şi foarte îngrijită, ar emana o mireasmă fină de parfum masculin, eventual cu iz de tabac. Într-un *Cuvînt prevenitor* (vrea să spună introductiv, dar adjectivul acesta i se potriveşte ca o mănuşă), vorbeşte despre un „pact al consideraţiei”, despre un pretext al „rememorării tandre”, despre „un sentiment viu al trecutului”, precizînd precum un gentilom al scrisului: „am o plăcută încredere în ceea ce spun textual convorbitorii, ca într-un *symposion*”.

Prima secţiune a cărţii pe care o comentăm aici se intitulează deloc fortuit *Crochiuri reverenţioase*. Oarecum în maniera unui Perpessicius ori a unui Vladimir Streinu, autorul său se detaşează... şi nu prea de modalitatea ritualică a expresiei: „Modul colocvial şi evocator par mai potrivite decît solemnitatea, mai bine zis reprezintă tot un fel de ceremonie”. Fireşte, îşi mărturiseşte încrederea „neştirbită” în „fiinţa de hîrtie”, în ciuda „fiinţei electronice” care ameninţă să acapareze viitorul literar, consemnînd deocamdată un impas al celei din urmă, dat de împrejurarea că nivelul elevilor înzestraţi cu calculator a coborît dramatic: „Cine ştie ce va mai fi în viitorul îndepărtat! Nu este suspiciunea unui conservator, ci a unui ins ahtiat după comunicare, mai ales acum în epoca interacţiunii”. Acesta e personajul, apropiat cel mai mult, din rîndul contemporanilor, de Barbu Cioculescu ca şi de vechiul d-sale amic, Constantin Călin. Aparent, Constantin Trandafir face un pas înapoi, ceea ce nu e o mişcare scutită de riscuri. Se fereşte a se implica în dezbaterile nu o dată turbulente ale actualităţii, nu intră în vria polemicilor, afectează o „marginalitate” amabilă, nelipsită totuşi de un dram de ironie, semn că *înţelege* cum stau lucrurile. Dar cine-l citeşte cu atenţie îşi poate da seama că acest critic, ce nu beneficiază de un larg răsunet, e, în realitate, unul dintre cei mai serioşi şi mai agreabili comentatori ai literelor noastre de azi şi de ieri. Nu exagerez. Am încredere în circumstanţa că aserţiunea mea poate fi controlată! Chiar dacă opiniile noastre nu coincid totdeauna, „convorbirile” lui Constantin Trandafir cu operele sau de-a dreptul cu unii „parteneri” degajă un aer de mondenitate intelectuală nicicînd trădat, care contribuie la funcţionalitatea vieţii literare în parametrii săi normali.

Ce face Constantin Trandafir? Mai întîi, în virtutea „principiului critic al admiraţiei” (realmente un „principiu critic”, întrucît fără reperul său ar aluneca în marasmul dezordinii, ceea ce se mai întîmplă), d-sa propune cîteva „revizitări” în zona autorilor trecuţi în istorie. Nu ascuţişurile originalităţii cu orice preţ îl atrag, ci imaginile posedînd justeţea unei priviri sintetice. Nimic excesiv, exaltat, fără acoperire. Tonul e calm, elogiul fiind în cîştig prin textura discretă de care are parte: „Activitatea literară a lui Hasdeu este diversă, fără a se ridica la nivelul lucrărilor ştiinţifice. Dacă în cele patru sectoare în care s-a manifestat (dramaturgie, proză, poezie, critică şi istorie literară), n-a excelat, trebuie spus că în multe aspecte a fost un precursor, important prin ceea ce se numeşte «efectul de rezonanţă». În ce priveşte poezia, în general se află pe linia romantic-paşoptistă, cu pamflete sociale, sincer indignate, şi abstracţii filosofico-morale, dar cu anticipări ale esteticii urîtului şi ale grotescului în literatura noastră”. E susţinută continuitatea exegezei care nu antrenează obligatoriu negaţia, ci doar înlătură „prejudecăţile stagnante”. Modernitatea în critică, înţeleasă corect, nu suprimă, ci îşi asumă „metodele” vechi, dacă ele se dovedesc fertile, reactivînd subiectul critic creator. Astfel, printr-un balans între ceea ce s-a spus mai demult şi interpretările mai recente, „cea mai potrivită interpretare a operei lui Creangă pare, la ora actuală, cea prin grila marelui *spectacol al lumii*: teatrul lumii, jocul lumii, paradigma festivităţii, spiritul carnavalesc, cu corolarul lor – «cultura populară a rîsului»”. Ca o probă a actualizării, sunt menţionaţi, în funcţie de „modele şi exemple” în „ecranizarea genetică”, Mircea Eliade, E. R. Curtius, J. Huizinga, R. Callois, V. Zumthor, Eugen Fink, şi, desigur, nu în ultimul rînd, Mihail Bahtin. Un eseist dar şi critic sagace, trecut adesea cu vederea ori minimalizat în calitate de critic, a fost N. Steinhardt. Pricina acestei circumspecţii o putem găsi în relaxarea, în paginile sale, a perspectivei critice, legate de „o mansuetudine franciscană” şi de „o rară energie spirituală”, favorizînd „lectura amoroasă”, dar şi stilul „ingenios şi colorat”, de şcoală galică, certificînd că face parte „din stirpea ocărîţilor şi preţuiţilor (de către el - n.n.) E. Lovinescu, Zarifopol, Pompiliu Constantinescu”. În rîndul celor ce-au dat glas unor rezerve, pentru subsemnatul excesive, faţă de această importantă personalitate s-a numărat, din păcate, şi I. Negoiţescu. Replica lui Constantin Trandafir e pertinentă: „Tipul de lectură al lui N. Steinhardt are însuşiri pe care el le trecuse în rîndul beteşugurilor. E un impresionism superior (în linie lovinesciană şi zarifopoliană!), rareori acidulat şi mai adesea aluziv”. Pentru a urma un adaos asociativ: „Cititorul e un *gurmet*, cum însuşi îşi zice, nu un critic în sensul acreditat, deşi nu s-a dezis vreodată de această

denumire, ca Al. Paleologu ori Alexandru George, cum se vede şi din volumul cu numele *Critică la persoana întîi*”.

De cele mai multe ori Constantin Trandafir speculează în direcţia unui echilibru, al unei „întrucombinări” între ceea ce socoteşte a fi calitate şi defecţiune în funcţionarea „maşinăriei textuale”. Se află aici, ni se năzare, şi un reflex aristocratic al evitării extremelor, al inflamărilor negatoare sau partizane, care se asociază bontonului inteligenţei critice. „Nici prea prea, nici foarte foarte”, cum se rostea un clasic al nostru, pentru ca masca exegetului să nu apară schimonosită, punîndu-şi în pericol autoritatea. O autoritate pe care o pot altera atît polemismul orb, căutînd a lovi în toate direcţiile, inclusiv în cele... necuvenite, cît şi encomiul interesat, meschin al criticului „de casă”. Se cade au ba să ne ocupăm de biografia scriitorilor? „Cînd e vorba de un scriitor foarte mare, ca Eminescu, uzanţa potrivit căreia contează opera şi nu «persoana», cade ca un trup fără de viaţă. Proust nu mai are dreptate în faţa lui Sainte-Beuve. «Masca geniului» se însufleţeşte de omenie deplină”. Pentru ca imediat o astfel de opinie să se autoamendeze: „Asta nu înseamnă că biografia romanţată are dezlegare totală şi nici că ai dreptul să improvizezi tot felul de fantasme”. În continuare e menţionat Paul Zarifopol, adversar al biografismului în comentarea operelor, care exclama cu toate acestea, cu o preţioasă satisfacţie, la apariţia *Vieţii lui Mihai Eminescu* a lui G. Călinescu: „O biografie, în sfîrşit”. Aşadar un sobru cîştig de cauză al biografiilor de bună condiţie. O analoagă tentativă de arbitraj se iveşte şi în legătură cu disputa relativ recentă asupra valorii Luceafărului: „Iconodulilor li se dau, pe bună dreptate, replici ale spiritului critic. O ripostă tranşantă vine de la iconoclaşti”. Deşi criticul nu-şi mai poate reprima în acest ultim caz un accent mai apăsat al dezaprobării, deoarece „mitul a fost rostogolit în infern de mulţimea detractorilor”. Nu fără cîteva nominalizări: „Între aceştia, o furie unică se abătu asupra poetului în perioada imediat postdecembristă, de unde nu voi reţine vorbe cel puţin nedrepte referitoare la opera lui (H.-R. Patapievici, Cristian Preda, T.O. Bobe, Cezar Paul-Bădescu, Pavel Gheo Radu, Răzvan Rădulescu et cie.), ci doar pe acelea ale omului «fizic», să spun aşa, consemnate de Mircea Cărtărescu: «În copilărie era „mic şi îndesat”, foarte negricios, ca toţi fraţii săi»; «mai degrabă scund... şi deosebit de păros»; «Avea platfus la ambele picioare»”. Dozarea obiectivă pare posibilă în, de pildă, situaţia lui Adrian Marino. Pe de o parte, Constantin Trandafir admite că „e de mare trebuinţă iniţiativa enciclopedică şi militantă, hermeneutică, sintetizatoare, europenistă etc.”, pe de altă parte dezaprobă drept „păgubitoare” osîndirea „impresionismului”, a libertăţii eseistice, a criticii de întîmpinare. Nu cumva, în furoarea sa negatoare, Adrian Marino făcea uneori dovada unui spirit plebeian, mişcat de umori pe care un senior al profesiei nu le-ar fi putut avea? Să ne imaginăm că un atare spectacol s-ar fi petrecut cu cîteva decenii înainte şi autorul *Dicţionarului de idei literare* s-ar fi confruntat dur cu E. Lovinescu şi cu G. Călinescu, pe care-l tratează în final cu un grobianism imprevizibil la cel care a beneficiat totuşi, la început de carieră, de sprijinul indenegabil al Divinului (fac parte dintre cei ce au luat cunoştinţă de existenţa şi de relevanţa lui Adrian Marino, în anii grei, exclusiv din aprecierile lui G. Călinescu!). De tot jenant...

Constantin Trandafir nu e o albină fără ac. Numai că aproape peste tot înţepăturile pe care le practică sunt însoţite de un anestezic care le face formal mai puţin dureroase. Contrarietatea făţişă, vehemenţa nu-l „prind” pe acest gentilom elegant pe care nu-l vedem capabil a semna un pamflet. Obiecţiile sunt vătuite, tonul dezaprobator amortizat, în calitatea gustativă a refuzului se introduce un strop de miere iblee, aşa cum se rosteşte G. Călinescu în legătură cu scriitura lui Perpessicius. Un exemplu: comentariile la un volum de notorietate al lui Eugen Negrici, *Iluzii ale literaturii române*. „Cartea a fost primită cu ovaţii prelungite, ca una dintre marile izbînzi ale anului 2008, dar şi cu multe rezerve orale şi puţine scrise, iar într-o anchetă o voce tînără a indicat-o drept «cea mai proastă carte a anului». Excese şi dintr-o parte şi din cealaltă. Obiecţiile categorice circulă oral, iar cele scrise sunt foarte puţine, restul probabil se solidarizează cu «teza», ori nu se pronunţă vizibil din motivul de a nu fi bănuiţi de conservatorism «expirat»”. Exponent al unui regim moral tradiţional, Constantin Trandafir nu-şi poate reprima indispoziţia pe care i-o provoacă adierea de haos ce vine dinspre tabloul întunecat oferit de Eugen Negrici. Cu toate că protestul d-sale nu e atacul, ci dezolarea. Frazele conţin un amestec de melancolie şi ironie: „Unii intelectuali-scriitori fac efortul să spulbere «iluziile» literaturii române. Mai recent, Eugen Negrici a pus capac. În general privind, cu luciditate şi iubire rănită, în versiunea sa, literatura română este atît de nevoiaşă, încît parcă nici n-ar exista. Altminteri, «istoriile» literaturii, a lui G. Călinescu mai ales, nu fac altceva decît să introducă senzaţia falsă de avuţie, «tehnici de iluzionare şi seducţie», «procedee de înnobilare». Dacă e, totuşi, *ceva*, de prin secolul al XIX-lea începe, etapele sunt pline de beteşuguri, mari scriitori, nici vorbă. Cîte o concesie mai răsare pe ici, pe colo. Dintre «clasici» (*horribile dictu*), numai Ion Creangă scapă de orice smotoceală şi se bucură de o totală indiferenţă (...) De văzut numai cum Eugen Negrici are destule obiecţii şi la adresa criticii şi istoriei literare, cu îngăduinţe pentru Maiorescu şi E. Lovinescu (cu, totuşi, «o suficienţă de tip *macho*») şi mari dezavuări în legătură cu *Istoria*... lui G. Călinescu. E convins chiar că toate păcatele literaturii române de la «divinul critic» se trag”. Aici rezumatul include polemica, întrucît Constantin Trandafir preferă a lucra cu materialul clientului. Şi nu e oare mai convingător un asemenea procedeu al domptării civilizate a disocierilor decît o ţipătoare diatribă?

Gheorghe GRIGURCU

* Constantin Trandafir: **Scriitori şi teme. Conversaţie în Bibliotecă,** Ed. Saeculum I.O., 2010, 352 p.

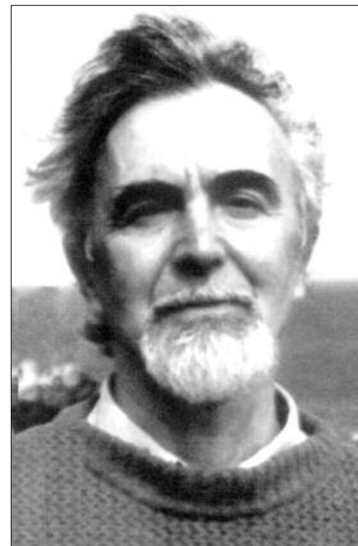
Vietatea din adâncuri

După ce se făcuse remarcată în critica literară din principalele reviste bucureștene ale ultimilor 10-15 ani, cercetător cu un doctorat în științe economice și un altul pe tema *Cioran și tânăra generație*, un debut în câmpul literaturii propriu-zise cu volum de poezie ar fi putut părea cumva întârziat (căci talentul poetic este impetuos, nu are răbdare, nu e întreg dacă nu e public!), unul în critica literară ar fi părut cum nu se poate mai firesc, în schimb un debut în roman este chiar ceea ce ar fi trebuit din partea unei personalități plurivalente și pregătind multe surprise – am numit-o pe **Mara Magda Maftei**, conf. univ. la ASE București. Dacă adăugăm că autoarea noastră are dublă cetățenie română și franceză și că o bună parte din lucrările sale științifice au apărut și în limba lui Voltaire, sperăm că lectorul romanului pe care îl prezentăm va fi cu atât mai nerăbdător să-l parcurgă. Cartea a apărut în această vară, la prestigioasa editură ieșeană *Junimea*, în colecția Epica și este o cronică a vremurilor noastre, în care se regăsesc subiecte fierbinți precum traficul de titluri universitare, inflația de doctorate, sărăcia vieții cotidiene, personaje politice dubioase etc.

Romanul se numește **Și dacă omul vrea să fie fericit** (Editura Junimea, 2016, 343 pagini). Titlu oarecum riscant, dacă nu bulversant, pentru că prea atacă în plin problema omului dintotdeauna. Te și întrebi, ca la o răscruce de multe drumuri: în afara dorinței obstinate de a fi fericit, mai are omul alte obiective tot atât de importante, pe cât de ezoterice, în fapt? Întorci frumoasa carte pe-o parte și pe alta, pe prima copertă o imagine ce te pune serios pe gânduri: două persoane în vârstă, un cuplu, desigur, cei doi relaxându-se pe o bancă, în natură, însă o bancă mai lungă, specială, încât bătrânii s-au așezat fiecare la câte un capăt, cu picioarele întinse unul către celălalt, aproape în atingere – dar nu tocmai, nu, căci există un mic teritoriu al nimănui între tălpile lor, lucru subliniat de stinghia de la mijlocul băncii, care parcă delimitează strict spațiul vital al fiecăruia... Un instantaneu norocos, pe cât de expresiv? O subtilă regie a personajelor? Rămâne de văzut, nu?

Deschizi cartea („cartea geme", vorba lui Arghezi) și citești: „Tanti Aglaie și nea Ghiță... doi oameni ceva peste șaizeci de ani, produși fideli ai societății comuniste, locuitori ai unui imobil modest dintr-un cartier mărginaș al Bucureștiului zilelor noastre. Cu o educație ceva peste medie...". Te afli de la primul paragraf în chiar miezul acțiunii, și nu oricum, ci „într-un prezent care clocotește". Și relatarea despre cei doi urmează în ritm alert, cu un limbaj cotidian, din care nu lipsesc exprimări de ultimă oră, neomologate încă de dicționar: o mașină de fițe, trei într-unul, cu ochii în soare, sunt expirați... Cei doi parteneri (e greu să-i numești soți, veți vedea de ce...), schimbă între ei fraze anodine, într-un limbaj banal, inexpresiv, care de la un punct încolo ajunge neverosimil; trăiesc într-o sărăcie lucie, ea însăși greu de explicat, pentru că măcar unul dintre pensionari a fost ditamai inginer-șef, o sărăcie de data asta foarte expresivă, aproape metaforică. Și avem, pe alt palier, monologurile interioare ale protagoniștilor, total diferite între ele, ca de la cer la pământ, am spune, Aglaie, o femeie rudimentară, viscerală, o țoapă de mahala, bigotă, incultă, agresivă la extrem; el, un introvertit, om care citește mult,

probabil înțelegând foarte puțin din toate astea, căci are de umplut un gol existențial deschis în firea lui parcă dintotdeauna. Un om în fața unui zid inespugnabil, nedumerit și nemulțumit de sine, pentru că nu se înțelege, nu se reconciliază cu propria-i fire, cu eșecul personal, cu întreaga lume. O psihologie abisală, falimentară. Un conflict ireductibil: „Fiecare se simțea torturat de prezența celuilalt... o relație de dependență totală, cu toate inconvenientele de rigoare...".

Și se urmează în text, pe un al treilea palier, comperajul autoarei însăși, comentarii la actanții puși în mișcare, dar și alte comentarii, pe cele mai diferite teme, în fapt niște eseuri prilejuite de scrierea romanului și de viața trăită ca atare.

De fapt autoarea inventează un nou stil, sui-generis, sau măcar o nouă abordare prozastică, ignorând cu nonșalanță experiențele antecesorilor; ea are propriile teorii asupra creativității artistice, le etalează și imediat le pune la lucru.

Mara Magda Maftei, ce se dovedește un autor atipic în abordarea ei romanescă, nu se mulțumește să schițeze două personaje cu psihologii foarte diferite și să desfășore un conflict ireconciliabil între acestea – cum altfel? – care să conducă spre o încheiere, desigur nu neapărat logică, nici neapărat comică, nici neapărat tragică, ci doar una „așa cum se întâmplă în viață"; ea face o analiză foarte detaliată, răbdătoare, adâncind mereu investigația, inducând senzația că această vivisecție pe conștiințe poate continua fără limite; ea găsește mereu alte detalii de psihologie abisală. Semn de certă creativitate, care în cazul literaturii înseamnă a vedea-întrezări ce se ascunde în cotloanele sufletului omenesc, a pre-vedea... imprevizibilul, a intui, a sugera viața fără hotare, o viață cumva generic, de nu cumva chiar experimentală.

O lume psihică în ebuliție, cea a lui Ghiță, dar căreia autoarea, în aparte-urile din text, caută să-i găsească repere, un cadru prestabilit, îndreptățiri, direcții, un sens uman. Cu totul surprinzătoare disponibilitățile autoarei în această latură. Mereu trăiri paroxistice: teama, speranța și stări fără rezolvare: insomnia, visul, bovarismul. Într-o investigație psihologică defel lipsită de riscuri, asumate ori ba, precum această scriere romanescă, amestec de epică, jurnal, însemnări de lectură și de viață, alături de revelații se așează truismele, excepționalul defilează cot la cot cu banalul. Banalul vieții celor doi (s-a înțeles deja: oameni insignifianți, pierduți pentru societate, pentru omenire, niște expirați, cum li s-a și spus) este aruncat în aer de vestea unei

schimbări nemaisperate, în acest caz un cîştig la Loto, desigur un câştig exorbitant, pentru că autoarea nu gândeşte cu jumătăţi şi sferturi de măsură. După aflarea veştii privind câştigul, cei doi, primind cu sentimente foarte diferite noua perspectivă, nu doar că rămân pe poziţii antagonice, ci incongruenţa lor temperamentală sare în aer, capătă proporţii catastrofice –, din simpli şi penibili adversari pe viaţă, la modul strident, totuşi suportabil la limită, cei doi, după încercări de solidarizare neîndemânatice din partea lui Ghiţă, nicidecum din partea consoartei, se polarizează în călău şi victimă. Te întrebi şi destul de repede înţelegi de ce autoarea a ales să facă din femeie minusul, iar din bărbat plusul acestei ecuaţii fără soluţie. Abia o femeie la nivelul submediocaru al Aglaiei îşi poate da în petec la modul scandalos, ea se lansează imediat în cheltuieli iraţionale, devine ţoapa cu tupeu, fără reţineri, găunoşenia se împopoţonează, se fardează excesiv, apelează la operaţii estetice, se va lansa în politică, îşi cumpără un doctorat, devine profesoară universitară, dă recepţii la propria vilă etc. Consilierii financiari îi strecoară la ureche: Dacă eşti bogat, mai întâi trebuie să minţi, trebuie să fii nesimţit, să nu ai scrupule... Aici răbufnirile satirice, sarcasmul pamfletar al auroarei se ridică la cote nebănuite.

Agresivitatea Aglaiei este în firea ei rudimentară, revendicativă, de un egoism feroce. Asta îl îmbolnăveşte pe Ghiţă, victimă nemijlocită a consoartei sale, monstru de egoism. „Boala asta pe care o primise era totuşi un avantaj. Dacă ar fi ascultat-o în loc să se ia la harţă cu ea, şi-ar fi transformat-o în prietenă. Ascultă-ţi boala până la sfârşit cu atenţie, dacă vrei să scapi de ea. Ascultă ce are de zis. Ea nu a venit degeaba peste tine. Are un mesaj de spus şi nu pleacă până nu-l transmite în întregime...”.

Într-o carte-dezbatere, riscul este dispersarea atenţiei, dar şi supra-solicitarea, excesul, căderea în cazuistică.

Mara Magda Maftei nu se teme/nu se fereşte de locul comun, de calchieri în exprimare, de aluzii culturale nici atât. Şi vine mereu cu noi aspecte de viaţă cotidiană, trivială, cum altfel, parcă simţind că mulţimea amănuntelor, detaliile fac tensiunea vieţii reale. Căci avem a face, până una-alta, cu o cronică a lumii în care trăim, în dulcea ţărişoară şi în Europa tuturor promisiunilor. Iată-i pe ruşi care bulversează economia globală; iată-i pe greci care se sustrag de la plata unor imense datorii, făcute fără a clipi măcar...

Putin, Hitler, Stalin, Ceauşescu, Antonescu, dar şi Maria Antoaneta, Ludovic al XIV sau al XVI-lea sunt referiri la îndemână. Iar în paralel, avem şi seria completă Spinoza, Kant, Schopenhauer, Nietzsche, Freud, Young, Kierkegggard, Althusser, Cioran.

Nu-ţi vine să dai pagina, să foiletezi, să cauţi fraza finală a vreunui eseu, a vreunui pamflet, căci fiecare demonstraţie trebuie urmărită în amănunţime.

Spui ceva adevărat despre dureroasele şi încâlcitele împrejurări ale vieţii, spui cu convingere, din toţi rărunchii şi te gândeşti, ca autor, să faci o încheiere semnificativă poveştii pe care ai desfăşurat-o în faţa posibilului cititor, de fapt în faţa propriei tale concepţii despre lume –, să faci un final textului şi să te tragi de-o parte, ca autor ce şi-a spus mesajul şi să aştepţi ca de la citirea poveştii tale, pe cât de simplă tot pe atât de expresivă, peremptorie, nu?, lumea să se schimbe cât de cât, să se răsucească perceptibil în axa ei; nu şi Mara Magda Maftei, care nu se mulţumeşte să spună bine şi pe de-a-ntregul ceva – ea dă impresia că ar vrea să spună Totul. Ea pare inepuizabilă în investigaţii şi sugestii, psihicul uman este o temă din care n-ar mai vrea să iasă, fascinată de aspectele ce par inepuizabile... Este aici materie de observaţie cu asupra de măsură, cât pentru mai multe romane de psihologie abisală, am spune, e aici o schiţă de filosofie postmodernă. Un anti-roman? Verva pe care o desfăşoară în vestejirea personajului gregar, oricât de eclatantă ca atare, trebuie să cedeze obstinatei sale preocupări pentru tainiţele omului dilematic, deschis ca o adevărată cutie a Pandorei. Nimic despre trecutul relaţiei sentimentale dintre cei doi, plasaţi parcă anume la cele două capete ale firii umane. Cum au ajuns să se căsătorească – şi nu la a doua încercare, ci „din prima”?: s-au iubit, s-au stimat, au avut minima încredere unul în celălalt; actanţii nu-şi rememorează nimic din acest sector al vieţii sentimentale, ei nu se raportează decât la vechea şi neostoita lor adversitate, mereu dependent unul de altul, într-o viaţă fără relief, ştearsă la culme, în care toate energiile sufleteşti sunt investite/cheltuite fără rest în măcinişul conflictului lor, generic, parcă. Nu ne putem face o idee de unde vin (împreună) şi de ce nu pot evita noua situaţie, favorizantă, de după câştigul la Loto. Nicio punte înapoi. Două universuri disjuncte, fără atingere. Asemenea a două ere geologice puse în contact printr-un cataclism planetar: mişcări telurice de o violenţă inimaginabilă, ce produc mişcări de mare anvergură, esenţiale în structura scoarţei terestre, aducând în juxtapunere roci de origini şi cu istorii total diferite. Uscatul devenit fund de mare şi fundul oceanului devenit creste montane... Nu e doar câştigul la Loto, ca moment al rupturii, al decroşării în contexte sociale-spirituale diferite. Şi nu e doar disjuncţia dintre cele două personaje/categorii de oameni. Ci e faptul, sesizat de autoare, că lumea noastră din trecutul imediat, fie cea a „socialismului victorios”, însă brusc neantizat, fie lumea capitalismului de tradiţie, au fost împinse dimpreună, de la un moment la altul, într-o epocă complet nouă, a unei umanităţii pe dos/in-umanităţii(?), printr-o mişcare de asemenea violenţă, parcă dintr-un alt ordin de mărimi, deci pentru individul ca atare insesizabilă!, încât induce o ştergere totală a vechilor coordonate spirituale/morale; cine nu se adaptează, cine nu se încadrează noilor exigenţe, dispare fără urmă, înghiţit de gaura neagră a istoriei. O abordare temerară din partea tinerei autoare, probând un curaj de bun augur, ce îndreptăţeşte aşteptări şi pretenţii de calitate.

Unii autori din miile ce se exhibă azi, în absenţa unei drastice critici de întâmpinare, care să-i descalifice, pur şi simplu nu ştiu să scrie un roamn ca atare, pentru bunul/răul motiv că nu au prea citit la viaţa lor literatură adevărată, ci cel mult surrogate de trist renume; ei ultragiază în necunoştinţă de cauză canoanele, lipsiţi şi de o minimă intuiţie a rigorilor actului scriptural; alţii, precum Mara Magda Maftei, care au citit foarte mult, dar în dârdora elaborării textului lor uită fără păs ceea ce prea bine ştiau – şi se lasă în voia „dicteului” lăuntric – dând adesea lucruri surprinzătoare, dar şi inegale, ciudate, pentru cititorul obişnuit. Dar în spatele unor gesturi riscate în avanscenă, de fapt simţi că ei se află pe drumul fertil, că speranţele de originalitate sunt îndreptăţite, în ce-i priveşte.

Ceea ce mocnise în subconştientul lui Ghiţă, dă peste răscol la momentul câştigului, considerat improbabil, dar căzut ca din cer, cu tot ce înseamnă asta suprafiresc; insomnia, obsesii, isterie, delir de persecuţie – personajul

este dus cu forța la psihiatru, la casa de nebuni. Recuperat ca prin minune, după tribulații, după divorț, după nemaisperate mici gesturi omenești din partea unor străini. Unul dintre terapeuți îi sugerează să meargă în satul natal, unde nu mai fusese de decenii. „Ghiță coborî din tren într-o gară prăfuită, cu câteva bănci, ghișee murdare. Toate ridicate pe vremea avântului socialist. Coborî într-un alt secol. Direct, plonjând în trecutul lui. Recunoscu fiecare cui, fiecare coș de gunoi. Parcă ar fi plecat ieri. Timpul s-a oprit aici. Până și obiectele așteptau liniștite să moară".

Cel care își caută începuturile ca să se regăsească în fine pe sine însuși și să-și afle pacea lăuntrică, fără de care viața nu e decât un chin nerostit, Ghiță al nostru, se întoarce în casa părintească, se întinde în patul unde dormea Mama lui. Și totul urmează, în taină... până la întâlnirea cu Moartea.

Din multele romane ce ne trec pe sub ochi, romane abil subsumate unei/unor serii, iată un roman ciudat, asemenea unei vietăți nemaivăzute, care pare să aibă toate însușirile necesare pentru a supraviețui, evoluând dezinvolt în fața noastră, dar care nu se înscrie în mod evident între vietățile cu care suntem obișnuiți. Avem surpriza să constatăm că această viețuitoare fără nume se mișcă într-un mod eficient, cu o vitalitate pe moment deconcertantă. Ni se prezintă și la Televizor asemenea secvențe, fie din junglă, din dunele deșertului ori din adâncurile oceanului planetar. Cercetate de unii curioși, necunoscute nouă, ele există de când pământul. Iar lucrul cel mai frapant pe care par să ni-l transmită aparițiile insolite de pe ecran ori din cartea pe care o citim este chiar acesta: eu sunt tot o formă de viață/de literatură, cu segmente puse în alt chip – tot o formă de proză-roman-eseu-pamflet. O formă insolită, ce tebuiesc doar omologată ca atare.

Suntem în fața unui roman ce are calitățile de moment ale unui roman popular, cu șanse de mare impact la publicul cititor al acestor ani, sau de nu, a unui roman eclectic, eventual a unui metaroman. Specialiștii ar trebui să cerceteze îndeaproape cazul acestei scrieri romanești cu „relief accidentat", și să pună diagnosticul. Dacă nu cumva romanele pe care noi le numeam populare, unanim accesibile acum vreun veac, au fost la vremea scrierii lor împănate cu învățături care pe atunci erau adevărate pietre de încercare pentru cititori/ascultători... Forme noi ale adevărului dintotdeauna.

Ion LAZU

Arte

Oameni cu chitara

Sfârşit de octombrie, minifestival de folk, ediţia a doua. Organizator, Centrul Cultural Piteşti. Concurenţii, mici şi mari. Cântecele ale lor, da'şi d-alea consacrate. Diplome, trofee, pentru fiecare. Recitaluri, vreo trei. Grupul „P 620" deschizându-le şiru'. Unic urmaş al unei tradiţii locale de gen, înainte de '89 croită. De-o trupă iubită, pe atunci, din plin. „P 600", la rându-i numită, tot aniversar. I-am fost component şi mi-aduc aminte de anii aceia cu drag. Azi, Tiberiu Hărăguş şi colegii juni continuă efortul acela, cântând şi dintre piesele noastre, nu fără folos...

Le-a urmat, binevenit, nimerit timişoreanu' Vasile Mardare. Folkist cu plete albe, din pepiniera lu' Păunescu. Îşi menţine vigoarea, abilitatea, dezinvoltura şi-o zice vrednic şi astăzi cu gura. M-am bucurat să-l aud, îi apreciez modestia şi pasiunea nestinsă. Iară Ducu Bertzi fuse şi acuma preşedinte de juriu. Oferind la fine refrenele sale. În inimi aflate justificat, necurmat. Pentru lirism şi dulceaţă, melodie şi poezie. În armonie şi bucurie, sala, cu el, fredonând. Şi, poate, sperând că, la ceas de seară, când e frig afară, o mai asculta oameni c-o chitară...

Trei solişti prieteni, din nou „în duel"...

Vioară comoară şi-a ta surioară, aţi pornit prin ţară să ne cântaţi iară dintr-alea faimoase, alese, frumoase. Cu har concepute, pe note-aşternute de Wieniawski, Moszkowski, de Sarasate, Smetana, Şostakovici, de Bériot, Raff, Piazzolla, Hubay. Guarneri şi Stradivarius mi-s numele voastre celebre de sute de ani. Căci sunetu' pur, cristalin răzbate din voi, prin veacuri, divin. Azi, mânuite de doi români vă aflaţi. Gabi Croitoru şi Liviu Prunaru. Buni muzicieni şi tehnicieni. Umblă împreună în ultimii ani, cântând animat, rafinat, minunat creaţii de top. Sub titulatura brand naţional „Duelul viorilor". Ajuns, merituos, la a şasea ediţie...

Ne-am convins luna trecută încă o dată. Ascultându-i pe ei şi pe Horia Mihail, cel care le ţine isonu' pe clape, fără cusur. Au fost oaspeţi bineveniţi, nimeriţi la filarmonica loco. Repurtând din nou aplauze înflăcărate-ndelung. Li s-au cuvenit pe deplin, că-s instrumentişti cu experienţă, vitalitate, sensibilitate. Oferind melomanilor argeşeni splendori consecvent. Bucurând sufletele enorm. Adăpând necurmat spiritul însetat de cultură. Că şi prin Piteşti au fani numeroşi care-apreciază măiestria lor. Horia, Gabi şi Liviu fiind auzului dragi oricând, copios...

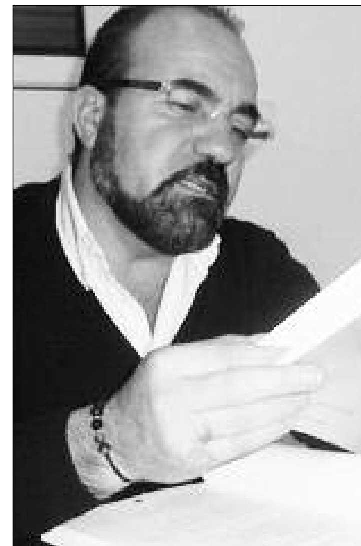
Rodin

Nu celebrul sculptor de pe malu' Senei, ci un violoncelist. Venit pe lume la Iaşi, cu peste-o juma' de veac înainte. Amu', rostuit pe la Leipzig. Un instrumentist ce stă confortabil la vârf, între celliştii români. Are vână şi mână, are şi-o sculă ce-l poate duce spre performanţă oricând. Mai trebuie doar să vrea necurmat şi să aleagă util. Are, poate, ca moştenire, iuţeala pe corzi, cu arcuşu'. Are sensibilitate duium. Şi un vibrato intens. Exemplar nuanţează, nesperat fascinează, îndată captivează...

Citind un text despre el, al pianistei Ioana Lupaşcu, am zis că-i face publicitate. Da' când la filarmonica loco fură solişti în tandem mă convinsei câtă dreptate aceasta avu. Cârlionţatu' Rodin arătând din belşug pricepere, pasiune, precizie şi profunzime. Apriga bucureşteancă fiindu-i coleg de nădejde în cel concert susţinut luna trecută, aci. Neîndoielnic, stimulator pe măsură. Cele patru bisuri real delicioase îndreptăţindu-m-a zice c-ar fi nimerit să închege-mpreună un recital mozaic. Cu piese alese, gustate, iubite de publicu' larg. Rodin Moldovan putând lejer a cânta pe la sonate pân' la lăutăreştile noastre. Trecând, evident, prin pop, rock, jazz, dezinvolt, impecabil, cuceritor. Dac-o să vrea, cu siguranţă va triumfa. Noi, la Piteşti, nerăbdători aşteptăm...

Adrian SIMEANU

Ioan Romeo ROŞIIANU

Scrisoare despre Cosmandin şi Ana Foca

Iubito astăzi e ziua în care lui Dumnezeu i se face mereu milă de sufletul meu

în tinda bisericii joase bucata de prescură mă-ndestulează goneşte gândul rău şi tristeţea din inima mea

e ziua în care romanii străvechi se închinau lui Apollo iubito

e ziua în care geţii cei mândri trăiau sub semnul Cosmandinului şi-a Anei Foca

două popoare din două colţuri opuse de lume vorbeau aceeaşi limbă şi aveau credinţe asemănătoare atunci

la fel şi noi Iubita mea din două colţuri diferite de viaţă am făcut punte între sufletele noastre la marginea lumii.

(Mai ştii că-n luna aceasta Iuliu Cezar a introdus anul solar egiptean în locul celui tributar fazelor lunii?)

Aşa a fost Iubito când bătrânii sărbătoreau focul şi soarele, spicele coapte şi secerişul greoi

e ziua când Racul dă înapoi ca-n zilele de după Solstiţiu

e ziua Leului cu coamă de aur şi suflet măreţ când nimeni nu-i ştie tristeţea de-a fi şi starea de gol

Sântilie se preumblă şi astăzi pe cer cu trăsura de foc sufletul meu merge pe jos prin arşiţa mare şi multă

caii lui înaripaţi ridică praful până la ceruri şi-n plămânii mei obosiţi de atâtea respiraţii inutile creşte moartea pe nesimţite

nici măcar dracii trăsniţi de el cu fulgere de bici nu-mi vindecă inima rănită iubita mea

este o vreme de foc dar în ochiul şi-n sufletul meu s-a instaurat ploaia măruntă şi deasă.

(Mai ştii că ţi-am zis că la fiece început de iulie bunica aduna de pe câmpuri leacuri de lună şi viaţă în zori?)

Aşa a fost Iubito-n vechimea în care Biserica a contopit tradiţiile străvechi în datinile ei

când din doctorii vindecători fără arginţi Cosma şi Damian au făcut Cosmandinul acesta străvechi

aşa a fost Iubito şi credinţa vechilor geţi curge şi azi prin venele mele bătrâne de viaţă

numai tu ai venit şi-ai trezit în mine pentru o vreme şi-o vreme plăcerea durută de viaţă

când ai plecat m-ai lăsat blestemat de Ana Foca pentru că-n sufletul meu nu încolţise pe atunci stiinţa de-a fi

am lucrat atunci şi din ziua aceea îmi merg toate pe dos

la plecarea ta mi-ai incendiat amintirile mi-au călcat în picioare simţirile

pe obrazul ars de soare lacrima a brăzdat pielea şi-n pulberea groasă un crater de jale a fost.

Scrisoare despre facerea lumii şi Dumnezeul iubirii

Iubito primul om apărut pe pământ nu s-a transformat din maimuţă spune sufletul meu

Dumnezeu l-a făcut pe om când era trist de aia femeia a ieşit mai frumoasă din coasta lui

abia după ce a făcut femeia Dumnezeu a fost mulţumit şi fericit de rodul mâinilor lui

la fel am fost şi eu Iubito când am memorat în palmele transpirate şi goale formele trupului tău

memoria sufletului meu a accesat memoria facerii noastre din lut

a fost ca atunci cand în prundul pârâului de munte făceam metereze pentru oprit ploaia

nimeni nu ştia jocul nostru cu vântul când ne ascundeam printre crengi să nu ne vadă soarele

mereu m-am opus Iubito ştii bine inima mea n-a fost niciodată pasăre de colivie

mereu am răscolit munţii căutând plaja mării, mereu în nisipul spălat de valuri căutam tihna pădurii

mereu în privirile tale am căutat vederea de început Iubito când Dumnezeu s-a aplecat asupra ta şi te-a făcut.

(Mai ştii când te-am rugat în genunchi să-mi faci loc în liniştea ta?)

Aşa a fost Iubito când Dumnezeu a început să treacă mătănii prin inima mea goală

ai apărut tu cu mătăsuri de ceaţă pe umeri şi iluzii de haine pe trup

te-ai înfipt ca un hanger până la prăsele în privirea mea şi am orbit de atâta lumină atunci

s-a făcut de zi apoi s-a făcut de noapte şi în tumultul clipelor scurse minutarul n-a mai ţinut ritmul cu bătăile inimii rănite

ceasul vechi Iubito tăcea la fel şi amintirea tatălui prea devreme dus într-o lume numai a celor mai drepţi
eu stau strâmb Iubito şi măsor cu priviri drepte depărtarea de tine şi lume şi viaţă
Şi-ţi spun că un copac care cade-n pădure face mai mult zgomot decât toată pădurea ce creşte zicea cineva
Şi-ţi spun Iubito că lumina face loc întunericului aşa cum în patul gol îţi fac tot locul din lume şi viaţă.

(Mai ştii când la marginea de răsărit a pântecului tău a început să încolţească iubirea noastră?)
Aşa a fost Iubito când în răscrucea zilei căutam urmele şterse pe caldarâmul crăpat
când de atâta cer limpede Dumnezeu nu se mai putea ascunde după niciun nor
atunci am văzut lumina şi viaţa Iubito şi-n inima mea a crescut dintr-o dată speranţa
a fost ca la-nceputul lumii apoi Dumnezeu i-a gonit pe pământ pe îngerii păcătoşi
dintr-o dată n-am mai fost singuri Iubito pentru că-ntre noi şi sufletele noastre a crescut mai rău ca durerea îndoiala.

Scrisoare despre Pricop şi ziua în care s-a înecat Luna

Iubito astăzi e ziua în care te-am văzut cândva prima dată
atunci în ochii mei lumina a tresărit exponenţial cu tensiunea din vene şi speranţa din gând
în trupul meu s-a înşurubat dorinţa când te-am atins prima dată pe mâna stângă
Duminica e ziua care nu se uită niciodată Iubita mea
de atunci şi până acum e ziua în care Dumnezeu stă cu sufletul lumii la Cina de taină
când până şi din întunericul întunericului rămâne numai lumina la vedere
e ziua în care vocea răguşită a preotului bătrân sfredeleşte minţi şi simţiri
dar azi e ziua în care s-a înecat Luna Iubita mea e Pricopul străvechi
divinitatea agrară de care au auzit strămoşii noştri înainte de venirea Apostolului Andrei în Dobrogea veche
la o mare veche într-o vreme veche el a vorbit lumii vechi despre o lume şi-o ordine nouă
când am fost în peştera lui joasă mi s-a făcut frig în biserica de piatră
din uşa grotei Pricopul ce veghea la coacerea grânelor şi la binele strămoşilor noştri îmi făcea cu mâna
mi-a luat copilul pe genunchi şi-n părul lui a împletit cosiţe de viaţă şi rod.

(Mai ştii când ţi-am zis că în Rai trăiau oamenii reptilă şi că abia după blestemul lui Dumnezeu Şarpele s-a târât pe pământ?)
Aşa a fost Iubito când am întâlnit Pricopul la Grota Sfântului Andrei
el îi certa pe cei ce nu-i respectau ziua şi vrerea şi trimitea pe holdele lor incendii şi piatră de gheaţă din cer
ciudat era Iubito că romanii îl sărbătoreau atunci pe zeul Consus Iubita mea
ca şi Pricopul geto-dacilor noştri Consus păzea semănăturile să dea rod
zeul pământului şi al agriculturii nu a fost prietenul lui Dumnezeu Iubita mea plină de rod în simţire şi sânge
El l-a pus pe Pricop să topească puntea de ceară pe care mergea Luna-nspre Soare, ca să-i fie mireasă
de atunci şi până acum teama s-a cuibărit în trupul nostru
de atunci şi până acum în această zi tace cucu-n Hunedoara Iubita mea
în Bucovina e Ziua Lupului ziua în care lupul îşi poate schimba înfăţişarea
aşa cum te-ai îmbrăcat tu de frumos pentru întâlnirea la care n-am mai venit niciodată.

(Mai ştii când ţi-am spus că şi bătrânii noştri atingeau cerul cu mâna când se iubeau?)
Aşa a fost atunci Iubito aşa e şi acum în ziua în care moţii ţin Pricopul de teama vânturilor rele din nord
Pricop păzeşte şi azi cânepa dobrogenilor şi oltenii-l cinstesc pentru că le aduce ploaia dorită Iubita mea
astăzi n-am lucrat nimic de teamă să nu-mi incendieze şura pe care sufletul meu n-o mai are deja
n-am cusut ca să nu mă înţep şi sângele zeului să nu treacă de la el până-n vintrele mele bătrâne cumva
sângele meu nu e bun iubita mea ştii bine e prea multă iubire durere şi tristeţe ascunsă de vremuri în el.

Vasile MUSTE

Apoi s-a numit „Coruieni”

i se spunea satul din mijlocul lumii
sau Marele Sat
fiecare om avea casa lui cerul lui
şi pământul nemăsurat
fiecare om avea păduri în forma lemnului
pe care s-a jertfit Mântuitorul
în numele păcii şi al iubirii sălăşluiau
şi libertatea lor nu era una cu zborul
din Valea cu Stejarii şi Valea cea Mare
în nopţi de la îngeri rămase
ei urcă muntele alb răsturnat
un munte de oase

fiecare om avea iarba aleasă de neamuri
viaţa de părinţi şi de sus
nu i-a smintit din hotarul credinţei
răsărit şi apus
Coruieni – sângele meu alergând către lume
în care din ele doar lacrima-şi aduce aminte
dar casa de-acasă nu mai e pretutindeni
şi cei care vin au fost mai înainte

Coruieni am fost eu însumi o vreme

am băut lapte din Coruieni – sânul patriei mele
şi mai târziu din celălalt din dreptul rotund horincă
cea mai grozavă horincă din lume
urlau lupii pe dealuri când horinciile îşi începeau lucrarea
înfricoşătoare doar pentru copii şi necunoscători
cei fără şcoala fructiferilor pomi ce acopereau vara satul
cu un scut verde încât nu putea fi detectat nici de
invizibile avioane americane locul devenind inexpugnabil
nicio forţă terestră nu ar fi reuşit să-l atingă măcar
cele mai mari vise de pe pământ aici fermentau
iniţiaţii descopereau atunci galaxii în boabe de rouă
şi grozavi deveneau copiii doar la vederea mărgelelor ei
dar şi a celor ce fetele la gâturile lor lungi le purtau
hau-hau urlau lupii pe dealuri şi prin pădurile din jur
hau-hau făceau neiniţiaţii după un păhărel
şi lumea îşi pierdea deodată orice contur

Drumul acasă

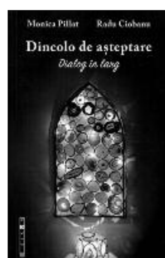
spre tine vin casă de la Coruieni tot mai rar pe cărările
Ţării Lăpuşului şi în rugăciuni mai ales nu îţi mai împleteşte
şi nu îţi mai azvârle cununi de flori pe acoperiş copilul acela
care purta cândva numele meu
şi alerga prin grădina ce n-a îmbătrânit în întreaga-i copilărie
sub pietrele casei ascuns e timpul ce n-o să mai vină pietre
pe care nevinovaţi genunchii lui s-au julit mai înainte de a
iubi fără întoarcere şi fără speranţă
spre tine vin grădină de la Coruieni tot mai des cu inima din ea
picură sânge pe fire de iarbă legănate în vântul de toamnă
inima ce te-a părăsit nesocotindu-ţi iubirea astăzi se-ntoarce
să-ţi ceară iertare pentru viaţă şi somn

Satul de tăietură va muri

aici am crescut în liniştea ierbii celei vechi și noi deopotrivă
spunea mama bună când călătoream cu ea de la Vima Mare

Florin DOCHIA - *Cântece pentru Inanna/ Song for Inanna*, Fundația Culturală *Libra* București, 2016

Monica PILAT, Radu CIOBANU - *Dincolo de așteptare. Dialog în larg.* Editura *Eikon*, București, 2016

Dumitru BRĂNEANU - *Thoughts from the Heart of the Water Gânduri din inima apei (poezii).* Traducere în engleză de Mariana Zavati Gardner și John Edward Gardner, *Editura Ateneul Scriitorilor*, Bacău, 2015

acasă ţinând degetele mele mici în mâna ei caldă
dacă-i e dat să moară, satul acesta, de tăietură va muri zicea ea
cum să moară de tăietură întrebam lasă că nu poţi înţelege acum
mai aduga mama bună pe tăietură să-ţi pui când vei fi mare urechea
să asculţi şoaptele din adâncul pământului iar de ţi se va
spune să pleci să nu te mai întorci avea-voi eu grijă de oasele
alor tăi tu du-te în larga lume doar eu trebuie să rămân
galbenă lumânare la căpătâiul neamului nostru

târziu când m-au dat afară din Copilărie
am aflat că Tăietura era (aşa-i spuneau toţi)
marele deal din miazănoaptea satului meu

Locul aproape de rai

alţii spun că satul nu va muri că are ascunsă-n adâncuri
apă vie apa celor ce trebuiau să vină pe pământ şi n-au mai venit
apa celor ce stau acum unde-s mesele întinse şi luminile aprinse
în Rai nu mai pe din jos cum spun maramureşenii pe lângă zidurile
de piatră în care lovesc noaptea cu labele lor întunecaţii lupi ce vor
fi întâlnit de multe ori oameni sânge de om şi sânge de lup
în multe nopţi va fi strălucit pe zăpada-ngheţată sub razele unei
stele ciudate ce luminează jumătate sânge şi jumătate amintirea
satului despre care mama bună spunea că de Tăietură va muri

Valea trandafirie a colibelor

de se va ţese albă deasă ceată peste ape
şi peste ochii-mi lungi cărări de frunze
un timp îndelungat nu îmi mai fi aproape
îţi voi găsi cu ierburile scuze

dar nu cânta o pentru cântec vreme
aş vrea să laşi să vină mai târziu
să-mi scrii doar scrisul să mă cheme
cum te-aş chema la mine în sicriu

degetul tău să îmi atingă doar un ram
cel mai în floare dinspre partea mea
valea secată mai demult de-un veac
în rochie roşie-atunci se va-mbrăca

Colinda

ninge-n copilărie
peste păduri şi lupi
acasă caldă pâine
stă liniştea s-o rupi

întoarce-Te Iisuse
cu ochii spre pământ
să vezi ce mai fac morţii
şi vii dacă sunt

în cer se-aud colinde
şi-n casele umile
trăim dar tot mai singuri
în celelalte zile

coboară-ne Iisuse
lumina de pe stâncă
şi geniul şi săracul
din palma Ta mănâncă

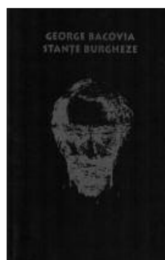
cresc umbrele pe ziduri
afară pe zăpadă
din ochii trişti ai lumii
iar lacrimi o să cadă

Te aşteptăm Iisuse
prea ni se pare grea
această-mpărăţie
a fulgului de nea

să poată peste poate
ce veşnic va ierta
născută din credinţă
Împărăţia Ta

Dumitru BRĂNEANU - *Destrămarea lumii (poezii)*
Editura Ateneul Scriitorilor, Bacău, 2016

George BACOVIA - *Stanţe burgheze*
Editura Look Design, Bacău, 2000

George BACOVIA - *OPERE*
Text îngrijit, Argument, Cronologie
şi Postfaţă de Constantin Călin
Editura BABEL, Bacău, 2011

Jean ECHENOZ
Planul urbanistic*

Şi cum totul dispăruse în incendiu – mama, mobila, fotografiile mamei –, Fabre şi fiul său aveau foarte multe de făcut, cu toată cenuşa, doliul, mutatul, alergătura după cumpărături. Fabre găsi repede ceva mai mic, un apartament cu două camere care puteau fi transformate pe loc în bucătărie, sufragerie sau dormitor, după cum era nevoie, cu un şemineu de cărămidă a cărui umbră anunţa ceasul zilei şi care mai avea şi avantajul de a fi aproape de Cheiul Valmy. Seara, după cină sau chiar în timpul cinei, Fabre îi vorbea lui Paul despre mama lui, despre mama lui Paul adică. Cum nu mai exista niciun fel de reprezentare a Sylviei Fabre, acesta se istovea încercând să o descrie de fiecare dată cât mai bine: aşa se face că în curând în mijlocul bucătăriei apărură holograme care se destrămau pe loc la cea mai mică ezitare.

„Nu merge, nu mai merge aşa", suspina Fabre ducând mâna la cap şi acoperindu-şi ochii obosiţi, după care adormea descurajat. În astfel de seri, Paul trebuia să deschidă canapeaua extensibilă şi să transforme locul în dormitor. Duminica şi uneori joia mergeau pe cheiul Valmy, către strada Marseille, o luau pe strada Dieu să o vadă pe Sylvie Fabre. Aceasta zâmbea de la înălţime, dintre faldurile bogate ale rochiei albăstrui, întinzând spre ei sticluţa de parfum Piver, Forvil. Grilajul unui geam îi străpungea şoldul. Era singura imagine a ei care supravieţuise. Artistul Flers o pictase pe zidul unei clădiri aflate la colţul străzii. Clădirea aceasta era mai îngustă dar mai solidă şi mai bine întreţinută decât vechile construcţii care se înghesuiau în ea şi o zgâriau, ameninţate de noul plan urbanistic ce le punea în pericol existenţa. Intrarea în clădire, fără marchiză, dar încărcată de stucaturi de ipsos, avea gravat într-o casetă sus, în dreapta, numele sculptorului Wagner. Iar zidul pe care Flers, împreună cu echipa lui, se străduise să o înfăţişeze pe Sylvie Fabre în picioare, se ridica peste un spaţiu verde rudimentar, un fel de piaţetă fără alte accesorii, al cărei singur scop era acela de a rotunji colţul străzii.

Aleasă de Flers şi presată de Fabre, Sylvie acceptase să pozeze. Ea nu fusese de acord cu asta. Se întâmpla cu trei ani înainte să se nască Paul, pentru care bucata asta de zid nu era decât o felie de viaţă necunoscută lui.

„Uită-te un pic la maică-ta!", se enerva Fabre în aceste momente care îl mişcau şi îl făceau să izbucnească în lacrimi. Cu toate astea, Fabre căuta uneori înadins locul, ca să se arate ostil efigiei de pe zid, împotriva căreia, ca un ecou, îi izbucneau reproşurile, în timp ce Paul încerca să-l potolească imediat ce simţea apropiindu-se nori de furtună. Mai târziu, după ce se îndepărtă de Fabre destul de mult încât aproape că nu-şi mai vorbiră, Paul îşi vizită mama după un program mai flexibil, de două-trei ori pe lună, fără să punem la socoteală zilele când drumul lui trecea obligatoriu prin faţa casei. Dintr-o cabină telefonică scoasă din uz, care se afla în câmpul vizual al Silviei Fabre, Paul l-a sunat pe tatăl său într-o zi când autorităţile începuseră să demoleze clădirea veche, insalubră, lipită de casa Wagner. Aceasta rămase apoi singură, ca un far pe malul canalului. După finisarea noii clădiri apărute în loc, prin contrast, rochia cea albăstruie căpătă nişte nuanţe nebănuite.

Era o rochie frumoasă, cu decolteu adânc, era, în sfârşit, o mamă. Vechea clădire fu înlocuită cu una dinamică, pătrăţoasă şi albă, cu multe balconaşe curbate. Din fericire, zidul pictat al casei Wagner rămase protejat de spaţiul verde care forma un covoraş de iarbă la picioarele Silviei.

Intenţionat sau din delăsare, spaţiul acesta fu lăsat să se degradeze. Iarba se rări scoţând la iveală pete maronii de noroi din care răsăreau colţuri ameninţătoare de fier, ca nişte gheare cu tetanos îndreptate către cel care-ar fi îndrăznit să intre-n grădiniţă. Vecinii fură indignaţi, de bună seamă, de zona neîngrijită. Nemulţumiţi, aceştia boicotară spaţiul alungat din lumea clorofilei, nu-i mai recunoscură rostul, nu-şi mai duseră nici măcar câinii să-şi facă nevoile aici. Găsind-o într-o zi înconjurată de un gard de planşe, aceştia aprobară sec această carantină impusă, fără să se întrebe care e scopul: la urma urmei, fiecare cu problemele sale! Gardul din planşe se strică la un moment dat; suport perfect pentru afişe şi inscripţii, se integră şi el delăsării din jur. Senini, câinii vagabonzi începură să urineze pe plăcile pline de cerneală şi lipici. În curând, ceea ce se zărea între bucăţile de hârtie şi placaj umflat îi făcu pe trecători să-şi întoarcă privirile indignate în altă parte. Cu sticluţa ei de parfum ridicată deasupra acestei grădiniţe descompuse, Sylvie Fabre lupta vitejeşte, cu toată puterea celor două dimensiuni ale sale, împotriva ştergerii imaginii sale de către vânt, ploaie şi soare. Îngrijorat, Paul vedea cum zidăria, crăpată din loc în loc, începea să apară în locul rochiei albastre, luând câte o bucată din veşmântul mamei sale, deşi lucrurile acestea nu se petrecură deodată, ci în timp.

E nevoie de un singur element pentru a declanşa o reacţie în lanţ, un altul care să îi pună capăt şi un altul care să umple spaţiul rămas. Ca la o pictură cu şablon: întâi decupezi, apoi umpli locul cu culoare. La fel e şi cu avizul de construcţie. Odată obţinut, totul merge foarte repede: când cineva şi-a vândut sufletul odată cu spaţiul, locul rămâne gol. Şi-n acest loc a rămas un gol, capitonat cu

pământul rece, care se află sub orice oraș, la fel de sterp ca oricare altul. Niște bărbați cu căști galbene de protecție l-au excavat metodic, cu ajutorul unor mașinării, două buldozere și o macara, toate galbene. Planșele sparte ale gardului ardeau fără flacără într-o groapă excavată, aruncând spirale de fum negru în aer. Prinsă de niște pari ruginiți, o bandă alb cu roșu demarca fostul spațiu verde, ca pe un teatru de operațiuni. Odată turnată fundația, noua suprastructură începu să se înalțe și planșe noi începură să apară, încastrate în ciment. Etajele se înălțară acoperind-o pe Sylvie ca o maree.

Paul îl zări pe Fabre o dată, când noile ziduri se înălțaseră până aproape de pântecele mamei sale. Altădată – acestea ajunseseră deja până la piept – îl văzu vorbind cu un contramaistru care își urmărea cu asiduitate planurile. De fiecare dată Paul se ținu la distanță, departe de vocea enervantă.

În locul spațiului verde, urma să apară o clădire identică celei recent construite, cu bovindouri în loc de balconașe. Mai târziu, ambele clădiri vor sta ca niște gărzi de corp pe lângă casa Wagner, încă în picioare, proiectând intersecția umbrelor lor protectoare pe acoperișul vechi din tablă zincată. Dar când se ajunse la umeri, șantierul acesta deveni insuportabil pentru Paul, care încetă să mai vină când rochia albăstruie fu complet acoperită de zid. Trecură mai multe săptămâni până să revină pe cheiul Valmy, cu totul întâmplător de altfel. Clădirea nu era încă terminată, finisajele se lăsau așteptate, în jur erau lăsați saci rupți cu ciment; fixate de curând, geamurile fură date cu var ca să nu creadă cineva că cercevelele sunt goale. În locul efigiei sale se întrevedea, cu repeziciune, un mormânt al Silviei.

După intrare, în mijlocul unei curți pavate cu dale, o platformă cu pământ anunța întoarcerea vegetației alungate. În timp ce Paul observa toate astea, o femeie se opri în spatele lui, pe trotuar, și strigă uitându-se spre cer: „Fabre!”

Auzindu-și numele, Paul se întoarse spre ea, în timp ce aceasta repetă: „Fabre, Fabre, am lapte proaspăt!” Vocea enervantă căzu din cer, de la înălțimea unei ferestre: „Vorbești prostii, Jacqueline!” Femeia se îndepărtă; habar n-avea cine era.

„Paul, urcă!”

Prin multe încercări trebuie să fi trecut Fabre de când nu se mai văzuseră, din moment ce dispăruseră toate piesele acelea greoaie, cumpărate cu banii de asigurare în perioada de după doliu. În casă nu mai era decât o saltea de burete sprijinită de peretele din dreapta, un reșou, niște picioare-suport de masă cu blaturi puse dedesubt; pe jos, pe podeaua neterminată, se adunau deja firmituri și resturi de tot felul. Dar Fabre, bine înfofolit, nu dădea semne să simtă frigul. Ștersese geamurile prin care se vedea acum fundul canalului, golit de apă în urma curățeniei trimestriale; puține dovezi ale crimei se mai aflau acolo, singurele schelete rămase fiind cele ale unor scaune de fier, ale unor carcase de moped. Dincolo de acestea – jante și cauciucuri desperecheate, țevi de eșapament, ghidoane; cantitatea de sticle goale era una normală, însă ceea ce surprindea era mulțimea de cărucioare furate din hipermarketuri concurente. Punctate de cochilii de melci de grădină, toate aceste resturi se bălăceau în nămolul pe care conductele îl pompau domol pe sub inelele lor năclăite care scoteau uneori zgomote înfundate. Fabre s-a prezentat primul la ghișeu, chiar înainte de intervenția zugravilor, aruncând o privire rece spre apartamentul martor. Nu se lăsă convins și se mută imediat la etajul patru, lângă clădirea Wagner, într-o garsonieră aflată sub ochii Sylviei ca două felinare stinse dincolo de peretele din dreapta. După calculele sale, avea să doarmă cam la nivelul zâmbetului, ca într-un hamac suspendat între buzele ei; îi demonstră asta fiului, cu planurile în față.

Glasul lui Fabre suna ca și cum acesta ar fi avut o misiune superioară, aceea de a apăra o cauză prea grea pentru nervii fiului care se apăra închizându-se în sine. După vreo 20 de minute, Paul plecă totuși. Își adună lucrurile și se întoarse acolo sâmbătă. Taică-su fusese la cumpărături: o foaie groasă de spumă poliuretanică, câteva scule, mult iaurt și chipsuri, în fine, hrană rece. Niciunul nu povesti nimic despre acești ultimi ani, nimic nu se spuse la lumina rece a becului; vorbiră doar atât cât era nevoie, lucruri lipsite de importanță, cum ar fi de pildă culoarea unui abajur. Fabre era un pic mai vorbăreț decât Paul, iar înainte să adoarmă se plânse încetișor, ca pentru sine, de sistemul de încălzire prin podele. „Uite ce soare e afară, zise el a doua zi dimineața.” Într-adevăr, razele soarelui luminau fiecare colț al garsonierei, ca un proiector de urmărire într-o discotecă. Era o zi de duminică, afară zgomotele străzii de-abia răzbăteau, aproape că îți doreai să le auzi. La fel ca în zilele libere, orele de masă păreau să se înghesuie unele în altele; se înțeleseseră să se întâlnească pe la două, așa că se așezară la masă.

„Pe-o vreme ca asta, spuse tatăl lui Paul, îți vine chef de ducă.” Vorbiră un pic despre cât era de grea treaba pe care o aveau și care cerea, e drept, răbdare, ceva vigoare și în ultimul rând conștiinciozitatea unui egiptolog. Într-o anexă atașată planurilor, Fabre detaliase fiecare etapă a activității ce avea să urmeze. Luară deci prânzul pe la ora două, fără prea mare tragere de inimă însă; fălcile măcinau constant, mestecatul fiind însă mecanic. Într-o asemenea numărătoare inversă, poți, oricând, să o iei de la zero. Se puseră numaidecât pe treabă, începură să răzuiască pereții, nici nu fu nevoie să se mai schimbe, își luaseră de dimineață salopetele acelea albe, largi, pătate de vopsea uscată; răzuiau și pulberea tencuielii rămânea agățată în aer, în lumina soarelui, lipindu-se de frunte; le rămaseră cafelele pe jos. Răzuiră o vreme și curând începură să respire greu, să transpire, pentru că se făcu îngrozitor de cald.

Traducere din limba franceză -
Marilena ION

***L'occupation des sols, Jean Echenoz**, Les Éditions de Minuit, Paris, 1988.

Marele Prezent

m-au dojenit călugări şi preoţi şi mireni
că-mi odihneam privirea în fresce prin biserici
dar nu ştia niciunul ce tainice pomeni
primeam cu ochii Tată... prin văz Tu mă desferici

nu-nţelegeam (şi-aproape că îmi venea să ţip)
ce ochi e-acela care nu ţine să Te vadă
şi trece orb pe lângă dumnezeiescul chip
nesocotind că verbul s-a fost făcut plămadă

pe ziduri de biserici eşti Marele Prezent
Te-arăţi în carne însă prin Fiul îndurării
ce-şi puse în icoane destinul aparent
de rob plătind cu sine tot preţu-asemănării

privirile prin frescă de har mi-s biciuite
dar miluieşte orbii: ei văd pe dibuite

Vag şi într-o doară

nu mai sunt tânăr însă mă-nfioară
orişice semn voieşti a îmi trimite
în lucrurile prea sărace mi Te
împărtăşeşti dar vag şi într-o doară

pe Fiul Tău ce se vădi-n durată
şi eu puţin l-am răstignit pe cruce
de-aceea-mi sunt mirările caduce
iar umilinţa grea şi descărnată

mi-ai picurat în trup vremelnicie
m-ai destinat materiei pieritoare
săraca mea fiinţă mă mai doare
în toat-a ei umilă sărăcie
căci răvăşeşte viaţa mea târzie
Mângâietorul ca o vijelie

De dincolo de fire

scandal şi nebunie fu întruparea Ta
scandal şi nebunie icoana ce Te-arată
în liniştea celestă s-a întâmplat ceva
ce nu încape-n spaţiul cel strâmt şi în durată

de dincolo de fire din tainic nepătruns
Ţi-ai pogorât voinţa ea zămislind făptură
pe robu-n trup cu sfânta lumină l-ai fost uns
ca să aducă-n lume stupoare şi fractură

abia câte-o vedenie de-ai picurat în cei
ce cred că chipul vieţii eşti Tu icoana vie
de-aceea şi-ntruparea şi arătarea ei
stârnesc şi-acuma Doamne scandal şi nebunie

Pe drumu-asemănării

când sufletul amarnic mi-l sfiesc
în tainiţa privirii postitoare
mi se aprinde parc-o lumânare
cu pâlpâirea ei mă însoţesc

nu sper nimic deşi ar trebui
căci ochii mei se uită în pustie
chiar dacă-n faţă au icoana vie
a veştii aşteptate într-o zi

pe drumu-asemănării ocolit
mă-ntâmplu hăituit de îndoială
îmi sunt şi alinare şi greşeală
iar de mă-neacă plânsul fericit
vedenia propriei vieţi o-nsăilez
fiindcă plângând mă recapitulez

Ca o furtună

sunt numai ochi dar ochiul mă înşală
învăluind ce vede ca în fum
sub un halou ţesut din oboseală
ascunde judecata de acum

adesea prin biserici la icoane
uitându-mă cucernic dar stingher
invoc dumnezeieştile canoane
ca inima să mi se facă cer

visez că se pogoară vestea bună
cea unsă cu divinul Tău oloi
şi trece Duhul Sfânt ca o furtună
menindu-mă privirii de apoi

Doi

mi-e dor atunci când frescele contemplu
să mi te furişezi tiptil în carne
şi sufletul curat precum un templu
să-l faci căci spectrul judecăţii iar ne
aduce-aminte că asemănarea
nu e un dat ci trebuie zidită
urcând pieptiş fără popas cărarea
ce duce-ntortocheat la neispită

că-n mine-s doi n-am nicio îndoială
şi-n frescă sunt (identici) însă nu
se-arată decât rar şi cu sfială
în mine-s eu – nu ştiu dacă şi Tu

Cerescul uium

aud cu auzul dar nu înţeleg
privesc cu privirea dar fără să văd
mă leagă mai crâncen ce cred că dezleg
ezit între vis şi ecou de prăpăd

cuvântul rostit e cortină de fum
şi-ascunde puţinul ce poate fi spus
tăcerea-mplineşte cerescul uium
căzut în robie şi cărnii supus

e mută iubirea de care tânjesc
e surdă şi oarbă şi fără sfârşit
în marginea ei netocmit pătimesc
şi caut febril ce deja am găsit

mi-e drumul prin lume un veşnic afront
căci Tu nu eşti ţintă ci doar orizont

Marius DUMITRESCU

ARTE POETICE

■ Nr. 34

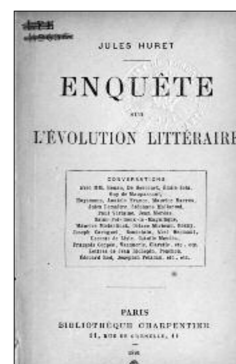
■ Decembrie 2016

Cafeneaua literară

JULES HURET

Anchetă asupra evoluției literare

JULES HURET

ENQUÊTE

SUR

L'ÉVOLUTION LITTÉRAIRE

PARIS

BIBLIOTHÈQUE CHARPENTIER

Convorbirile cu Victor Cherbuliez, Émile Bergerat, Jean Richepin, Maurice Bouchor, Pierre Laffitte, Charles Henry, Jean Moréas și Paul Adam fac parte din volumul Jules Huret, *Anchetă asupra evoluției literare*, Biblioteca Charpentier, 1891. Anterior, convorbirile au fost publicate în *l'Écho de Paris*.

VICTOR CHERBULIEZ, romancier, autor dramatic

Domnul Cherbuliez lipsea când am ajuns la el. Dar am primit, de la autorul romanului *La Bête*, următoarea scrisoare:

Stimate domnule și drag confrate,

Îmi pare rău că v-am făcut să veniți degeaba până la mine, dar am fost nevoit să plec înainte de prânz să prezint președintelui Republicii listele pentru recentele alegeri de la Academie. În rest, nu are rost să mă întrebați despre evoluția literară, sunt prea puțin la curent cu aceasta. Am citit câte ceva scris de tinerii noștri scriitori, versuri excelente, pagini savuroase care par să promită apariția operei mult așteptate. Sper și aștept, iar când steaua va apărea dintre nori, nu-mi va rămâne decât să aplaud din toată inima.

Al dumneavoastră,

V. Cherbuliez

ÉMILE BERGERAT, poet, autor dramatic

- Ce părere am despre simboliști? - mă întrebă domnul Bergerat scărpinându-se după ureche... N-aș vrea să fiu luat drept un imbecil dacă mărturisesc faptul că nu pricep mare lucru... În fond, ei au dreptul să ne numească bătrâni senili, nătângi, suntem dintr-o altă generație, iar lucrul acesta a fost întotdeauna la modă. Eu, când aveam douăzeci de ani, credeam că sunt un poet dramatic mai mare decât Shakespeare: *Othello*, *Macbeth*, *Hamlet*, mi se păreau o glumă! Eu puteam să dau literaturii mai mult decât ei! Și așa și era! Însă când m-apucam de scris... ei! Atunci nu mai rămânea nimic din inspirația mea!... Oricum, mi se pare că au apărut totuși într-un moment nepotrivit. În vremurile astea marcate de democrație, de telegrafie, de socialism, nu prea văd cum se vor impune într-un mod hotărât; doar dacă nu cumva vor dori pur și simplu să reacționeze față de educația de doi bani și de proza unui Ohnet, Delpit, Richebourg și a altora. Vor rămâne atunci la stadiul de mic cenaclu, o mănăstire de călugări budiști. Vor fi niște mandarini adunați în casa unui prieten bogat, care „îi va lumina". Și acolo se vor aduce complimente, se vor distribui lucrări bizare, scrise într-un stil complicat, tipărite în tiraj redus. Mi-i închipui ca pe niște cardinali din Evul Mediu care se delectează cu operele unor autori latini ori greci, necunoscute încă, publicate în manuscrise din pergament și bogat decorate cu anluminuri.

Vorbim apoi despre *Pelerinul pasionat* al lui Jean Moréas.

- Deci, domnule Bergerat...

- Dar nu e nimic de spus! Nu pot să iau în serios acest volum! Versurile libere, fără rimă, îmi aduc aminte de traducerile juxtaliniare pe care le făceam la colegiu; într-o parte textul latinesc, decupat în bucăți de frază, în partea cealaltă textul tradus în franceză, cât mai aproape de original, păstrând chiar și inversiunile. Nu știam că facem versuri simboliste. Da, ei vor să suprime rima! Ce glumă! S-a plâns vreodată cineva de asta? Omul are rima în sânge! La cincisprezece ani, natura îi spune unui tânăr dacă e poet sau dacă trebuie să se mulțumească doar cu simpla proză...

Despre simbolismul în teatru și despre *Cherubin*, ultima piesă a lui Charles Morice:

- Pentru numele lui Dumnezeu! Personajele astea mișcându-se toate deodată imită tragediile de odinioară, nimic altceva. Apoi, o să-mi mărturisiți că, într-adevăr, când ai talent, nu e nevoie să alegi niște personaje clasice și să le torni într-o altă formă. De ce să nu creezi ceva nou? Apoi, deodată:

- Știți, mă gândesc serios la cele trei personaje: *Ofelia, Trublot, Godefroi-de-Bouillon*! Ei, poate să fie ceva simbolic acolo!

- Dar piesa *Intrusa, a lui* Maurice Mæterlink?

- N-am văzut-o și nici n-am citit-o; dar se pare că este foarte frumoasă. Nu știu despre Mæterlink decât ceea ce Mirbeau spune în articolul său, dar seamănă un pic cu Shakespeare. Până la urmă, ca să fim corecți, ar trebui să ne situăm în mediul în care trăiește autorul, în mijlocul acestor dialecte care se luptă, se ciocnesc: valon, flamand... Poate că asta ne-ar ajuta să-i înțelegem mai bine ideile, mesajul.

- Despre psihologie...

- Iată ce știu despre asta: este o ramură a filosofiei, care cuprinde observații formulate cu ajutorul unor legi definitive, aliniate frumos. Dar romanul psihologic – pe acesta nu-l înțeleg. Oare roman psihologic o fi acela în care ești preocupat de întrebarea dacă e mai bine ca dormitorul în care faci dragoste să aibă culoarea bleu, mov sau auriu patinat? Modifică asta în vreun fel sau altul ceea ce ai de gând să faci acolo? Vă asigur că, în ce mă privește, dacă mă aflu într-o cameră în

acest scop, nu-mi pasă deloc ce culoare are tapetul... mai ales înainte să trec la fapte! Să fim serioşi! Psihologia... este despre simboluri! Dar acestea sunt peste tot! Credeţi că Balzac nu făcea psihologie în romanele sale? Sau la Hugo, nu putem vorbi despre simbolism...? Vă dau dreptate, Barrès are talent! Chiar mă amuză, pentru că e spiritual. Dar va evolua, își caută calea, lăsați-l să o facă!

- Deci ce gen de roman va urma celui naturalist?

- Roman, roman... Am fost deja întrebat despre asta, mai deunăzi, cu privire la Prévost, însă cred că nu m-am făcut bine înţeles. Ce aţi vrea să fac eu cu grupările literare? Uitaţi-vă dacă Zola, Maupassant, Huysmans seamănă între ei. Scriitorii se reunesc mai întâi pentru a-și face un drum, o trecătoare, însă după aceea fiecare-și urmează temperamentul. Poţi să faci parte dintr-un curent atunci când ai ceva în spirit și în suflet? Vine un moment când Natura, viaţa pretind ceva doar de la tine. Vezi, înţelegi și dai curs acestei cerinţe, fără să mai ţii cont de formule și de reguli, aşa ajungi să creezi o capodoperă! Uitaţi-vă la Mirbeau! El cu cine seamănă? E un nebun, dar mie îmi place genul acesta de nebun!

- Un pătimaş aş spune.

- Da, un pătimaș! Și ce talent are!, Da, trebuie să simţi ceea ce spui și să crezi în ceea ce spui, altfel totul e o păcăleală. Sigur! Or să ajungă și ei acolo. La ei nu se simte pasiunea, ai zice că iubirea nu i-a tulburat încă. O să vină și asta, cu bucuriile și amărăciunile ei, apoi copiii, apoi, poate, și suferința... Și atunci vor scrie cartea aceea, Cartea, cea care va rămâne, dincolo de și în ciuda oricăror reguli și formule. Cui îi mai pasă atunci că e vorba despre naturalism sau altceva... Uitaţi-vă la Zola. Este grosolan, lipsit de spirit, este italian, dar are personalitate și și-a găsit vocea: *Gervaise!* Este o carte remarcabilă, ce va dăinui, sunt convins de asta.

Întorcându-se, apoi, cu un secol în urmă:

- Uite, Bernardin de Saint-Pierre! Era un vulgar, un chefliu; ei bine, într-o zi, are o revelaţie: este profund mişcat de o emoţie pe care i-o trezeşte natura și scoate o minunăţie, romanul *Paul și Virginia!* N-a făcut altceva decât să-și urmeze temperamentul. Apoi, dacă vreţi să schimbaţi subiectul, forma, de ce nu? Balzac a scris *Crinul din vale*, *Pielea de şagri*, *Povestiri hazlii*, l-a creat pe Vautrin. Dacă am în cap o idee de sonet, nu poate nimeni să mă forţeze să scriu un roman în loc, iar dacă vreau să concep o dramă, mai degrabă m-aş supune unei infibulaţii decât să scriu un vodevil. Dacă-mi vine o idee de tablou, mă apuc și-l pictez după cum îmi place. Să nu ne lăsăm deci constrânşi de teorii. Eram alaltăieri la Salon du Champ-de-Mars. Ei bine, sunt acolo niște pictori minori – de când e la modă Carrière – care nu fac altceva decât să-l imite pe acesta. E stupid de-a dreptul! Ca să ne întoarcem la tineri, îmi par a fi niște înlocuitori ai lui Mendès. Dar acesta are limpezime, are pasiune. Altfel, îi place pe tineri, îl interesează operele lor. De câte ori nu mi-a vorbit despre Henri de Régnier, despre care crede că are un talent extraordinar! Rezum ceea ce vă spuneam mai devreme: vor fi, dacă rezistă, niște mandarini, niște literaţi fără nicio influenţă asupra publicului. E posibil ca, în faţa abundenţei de neologisme împrumutate din diferite limbi străine sau din știinţă, aceştia să fi dorit să reacţioneze în interesul limbii literare, întorcându-se la limba franceză veche, vorbită în secolul al XV-lea. Dar chiar și așa, ei nu știu atâta cât știa Gautier, iar acesta cunoştea destul de bine limba veche. Ca și Hugo! Vedeţi, erau foarte pricepuţi romanticii aceştia!

JEAN RICHEPIN, poet, romancier

Stimate domnule,

Nu ştiu ce aş putea să vă spun despre o luptă în care eu însumi sunt combatant. Mi se pare că ulterior, la mult timp după ce se va fi încheiat, evoluția literară poate să ofere materialul necesar unei anchete serioase. Atunci abia poate fi aceasta cântărită nu prin prisma teoriilor, care trec, ci prin a operelor care rămân, dacă rămân. Până acum, suita de convorbiri pe care o realizaţi nu a adus nimic nou pentru mine. Doar a creionat tabloul unei mocirle mirositoare, cu apă amară, pe malul căreia se află câţiva tauri și niște boi care rumegă, în timp ce printre picioarele lor o mulţime de broaşte se umflă și orăcăie din toţi rărunchii: Eu! Eu! Eu! Fără îndoială că poate fi amuzant pentru cei care stau pe margine; dar nu e deloc plăcut pentru iubitorii de literatură. Aceasta va fi, mă tem, trista morală a cărţii dumitale.

Al dumneavoastră,

Jean Richepin

MAURICE BOUCHOR, poet, autor dramatic

Maurice Bouchor a debutat odată cu M. Richepin, Ponchon și Bourget. Aceştia făceau parte din aşa numiţii *Vivants*, prima grupare, afară de naturalism, care s-a opus Parnasienilor. Unde altundeva decât în ale sale *Chansons Joyeuses* apar aceste versuri pline de semnificaţie:

Et la réalité toujours belle sans choix,
Nous ouvre bien plus large et plus riche domaine
Que les souvenirs grecs et les rêves chinois!

Poetul a publicat apoi o serie de poeme moderne pe teme actuale în vremea sa; a devenit în revista *Aurore* poetul spiritual asemănat cu Lamartine. După aceasta, în *Symboles* și în alte producţii teatrale recente, s-a îndepărtat de această manifestare absolut spiritualistă fără să putem defini însă clar care este orientarea filosofică unde se încadrează. A devenit foarte cunoscut după publicarea pieselor dramatice reprezentate la Teatrul de marionete din strada Vivienne.

Dragă confrate,

Regret că v-aţi deranjat de mai multe ori căutându-mă fără succes. Mă gândeam că voi primi un răspuns la precedenta scrisoare, în care vă întrebam ce răgaz îmi puteţi acorda pentru a rezolva aceste chestiuni actuale. Încercările dumneavoastră m-au făcut să cred că nu puteţi aştepta, aşa că în zilele din urmă am încercat să-mi pun în ordine ideile privind aceste dispute. Trebuie să vă mărturisesc că n-am reuşit, poate pentru că n-am nici cea mai mică idee despre tema în chestiune. V-am spus, teoriile literare nu prezintă interes pentru mine. Ele sunt valoroase dacă sunt aplicate. Nu este interzis nici să înnoieşti limba și nici să schimbi metrica. Dar pentru asta este nevoie de multă inteligenţă, de artă, de tact și de măsură – calităţi care nu se găsesc pe toate drumurile. Eu cred că inovatorii ar trebui mai întâi să exceleze în folosirea formelor existente; iar dacă măiestria lor în ce privește limba și metrica actuală este de neconstestat, atunci inovaţiile lor ar putea da de gândit. În ce privește toate chestiunile de limbă și metrică agitate în ultima vreme, este simplu să emiţi teorii care de care mai diverse și să le justifici cu argumente. Sunt de părerre că nu e cazul să iei parte la acest gen de turnir dialectic. Iar despre a judeca la grămadă mai mulţi scriitori tineri, dintre care mulţi îmi sunt aproape necunoscuţi – mi-e imposibil. Nu am nici calitatea să o fac, și nici nu mi-ar plăcea să împart note bune sau rele confraţilor mei. Eu cred că, dincolo de diferenţele de temperament și estetică, poeţii, indiferent că sunt tineri sau nu, fac tot ce pot ei mai bine; cel puţin, eu asta fac. Nu cer decât să fiu lăsat să lucrez în colţişorul meu și de asta cred că are nevoie fiecare. Nu ştiu să vă răspund dacă literatura evoluează spre ideea de adevăr sau spre cea de ideal. Pentru mine, aceşti termeni nu sunt deloc în antiteză. Nu am întâlnit un poet a cărui operă să-mi dea mai mult senzaţia de adevăr decât Dante, iar Dante era un idealist. Poate că în poezia actuală este o oarecare tendinţă de a folosi exagerat tema visului. „În stare de veghe, spune Aristotel, toţi avem o lume comună; în vis, fiecare are lumea sa.”

Acest lucru este foarte interesant; dar o artă care, fiind foarte personală, este accesibilă câtorva oameni și, doar pe alocuri, unei mulţimi, mi se pare superioară unei reverii solitare. Ca să rămânem la generalităţi, idealismul și naturalismul sunt cele două elemente necesare și contradictorii ale oricărei arte. Au întâietate pe rând, când unul, când altul: acest lucru este inevitabil. Nu-mi plac defel romanele, de altfel le citesc prea puţin. Totuşi, cred că Zola are geniu. Iar geniul său plin de forţă nu e deloc anulat de teoriile inepte (pseudo-știinţifice) pe care a încercat să le răspândească.

În convorbirile pe care le-aţi publicat până acum, a venit vorba deseori despre Verlaine. Îmi place opera sa, care nu vine în sprijinul niciunei teorii și pe care nicio grupare nu are dreptul să și-o însuşească. Alegerea mea se îndreaptă spre paginile cele mai clasice ale operelor sale de maturitate; mi se pare că în tripticul *Înţelepciune, Dragoste, Fericire*, din care răzbat trăirile cele mai profunde, cele mai adevărate,

cele mai emoţionante, găsim totodată şi franceza cea mai sănătoasă, cea mai autentică, iar versul este viguros... Voi aminti, de exemplu, un singur vers:

C'est la fête du blé, c'est la fête du pain...

Asta nu ne împiedică însă să fim sensibili la ritmul versului şi la impresionismul delicat al lui Verlaine. Oricum, eu prefer de departe poemele amintite unora cum ar fi *Cântecul bun, Sărbători galante*, opere excelente, însă cu o semnificaţie mai restrânsă, cu un accent mai slab şi cu o tonalitate mai puţin individualizată. Este adevărat că, în ultimele sale volume, versul pare a fi în cădere, limba devine moale şi neclară. Chiar şi aşa, răzbate însă uneori o nepotrivire încântătoare. După cum am spus mai înainte, n-am de gând să critic simboliştii –, grupare formată, fără îndoială, din individualităţi, deci fiecare va răzbate pentru sine: unii vor avea talent, alţii nu. Dar pentru bucuria de a adăuga un nume drag mie şi care nu se află pe lista convorbirilor dumneavoastră, vă declar că aş da toate operele simboliştilor cunoscute de mine în schimbul oricărei cronici ritmate de-a lui Raoul Ponchon. Nu voi ofensa modestia prietenului meu cu nişte elogii ce nu-şi au locul; voi spune doar că este original fără să se străduiască, aşa cum nu cunosc un altul printre poeţii simbolişti. Iată, stimate coleg, asta este tot ce vă pot răspunde la întrebările transmise. Mărturisesc, convorbirea cu mine vă va oferi prea puţină satisfacţie, deci faceţi cum veţi crede de cuviinţă.

Al dumneavoastră, cu sinceritate,

Maurice Bouchor

Traducere din limba franceză -
Marilena ION

TEORETICIENI ȘI FILOZOFI

Închei această anchetă cu opiniile câtorva persoane – teoreticieni şi filozofi – care ar putea oferi un fel de concluzie investigaţiei mele, întrucât rolul acestora este de a formula ideile generale. Prin intermediul acestora, se va stabili legătura dintre evoluţia literară, pe care o vom studia, şi mişcarea generală a gândirii contemporane.

PIERRE LAFFITTE

Dânsul este un papă al pozitivismului. Este succesorul lui Auguste Comte şi răspândeşte, de treizeci de ani, doctrina Maestrului, prin carte şi învăţământ. După cum se ştie, pozitivismul, incluzând toate manifestările Ideii, are o teorie a artei formulată, în ansamblu, cu cincizeci de ani în urmă, şi care ar trebui adusă în faţa tendinţelor vremurilor actuale.

Domnul Pierre Laffitte a predat de altfel, chiar anul acesta, un curs de estetică dramatică la Sorbonna. Se va remarca faptul că teoria sa artistică pozitivistă este opusul aproape absolut al scriitorilor care pretind a aparţine filozofiei pozitiviste.

- Voi citi, îmi spune, colecţia de dări de seamă (rapoarte) din ancheta dumneavoastră, dar nu cunosc în întregime literatura contemporană şi nu vă pot furniza o părere rezonabilă în această privinţă. De-abia am citit câteva romane moderne, am văzut câteva spectacole de teatru, atât. Sunt de-a dreptul frapat de un lucru: importanţa enormă pe care o atribuie literaţii noştri denumirii şcolilor; şi cât de puţin raţionale sunt aceste etichete de naturalişti, psihologi, simbolişti, pe care fiecare le repetă cu plăcere. Îmi lasă impresia de oameni care sunt pe punctul de a descoperi Marea Mediterană. Nu au fost dintotdeauna naturalişti? Nu s-au cercetat mereu substraturile naturii umane? „Prinţesa de Clèves" nu are legătură cu psihologia? Aiax şi Ahile nu sunt fiinţe vii? Nu, vedeţi dumneavoastră, se doreşte originalitate, şi nu se obţine decât excentricitate; ne imaginăm, inventând cuvinte, că inventăm idei... nu este acelaşi lucru. Evident, oameni precum Flaubert, Zola, Daudet, au o mare putere estetică; şi nu se poate spune că nivelul clasei literare a scăzut, ci se poate vorbi despre un declin al finalităţii acesteia.

Unii se lasă pradă pornirilor umane până aproapte de punctul în care intervenţia medicului devine utilă, cu această pretenţie de a face ştiinţă; acest lucru pare a demonstra avantajul unui fel de idealizare a naturii umane, pe care ştiinţa nu îl poate oferi. Ceilalţi preiau din ştiinţă elementele unei descoperiri embrionare şi pleacă de la acestea pentru a generaliza şi a concluziona... Iată, este cazul domnului Zola, cu a sa teorie a eredităţii; nu şi-a dat seama că această teorie este o retrogradare a ştiinţei. Atavism!... Evident, autorii noştri ne transmit stări, iar acest lucru se ştie dintotdeauna, dar ceea ce ne transmit, mai ales, este o natură fundamentală, ca în cazul tuturor oamenilor, a tendinţelor spontane, mereu aceleaşi. Începeţi prin a determina legile raporturilor care există între natura noastră şi spaţiul cosmic! Toate aceste teorii au creat balansoare ale crimelor pasionale şi ale iresponsabilităţii. Oare nu au fost crimele comise mereu din pasiune? „Ah! aveţi o poftă irezistibilă de a ucide?, i-aş spune eu criminalului... Ei bine, eu am un chef irezistibil de a vă tăia capul... şi din moment ce asta doriţi, nu vom fi nici unul, nici celălalt, responsabili de poftele noastre..." Dar este evident! Între un criminal şi un om normal, nu este decât o treaptă. Instinctul distructiv, de exemplu, este în gena fiecăruia dintre noi. Când vorbim de rău pe cineva, instinctul vorbeşte. Ceea ce este interesant de ştiut, înainte de a combate orice teorie şi de a trage concluzii, este tocmai gradul în care suntem influenţaţi...

Dar iată că nu ştim, ne ambalăm în privinţa unei licăriri slabe şi scriem un roman despre atavism. Şi apoi există jurii, în special juriul de pe Sena, cel mai idiot din Europa, pentru că citeşte cel mai mult, care se dovedeşte prea mediocru pentru a aplica, în ordinea socială, teoriile pe care le-a citit în aşa-zisele romane. Este demenţă!

Remarcaţi, continuă domnul Laffitte, faptul că găsesc foarte lăudabilă în sine această grijă ştiinţifică a literatului. În viitor, evident, se vor putea obţine beneficii din această preocupare; dar ceea ce blamez este practica prematură şi alegerea nelegitimă a teoriilor fără bază sau în faşă, ce sunt răspândite ca şi certitudini. În afară de asta, domnul Zola este un mare spirit. El va conserva această originalitate de a întrona în literatură elementul proletar. Dar, din nou, este incomplet: el nu vede în proletar decât partea inferioară a naturii sale, care există, care domină chiar, se înţelege. Dar George Sand, care a făcut contrariul, are dreptatea sa. Al său Pierre Huguenin, companionul din turul Franţei, care se gândeşte la a-şi cultiva spiritul în timpul liber, este la fel de veridic ca şi muncitorul lui Zola care nu se gândeşte decât la băutură.

Îl întreb pe domnul Laffitte încotro se îndreaptă preferinţele sale literare.

- Sunt partizan, înainte de toate, al marii noastre literaturi clasice: poezie şi teatru. Deoarece, din punct de vedere arhitectonic, romanul este o formã inferioarã de artã. Racine, Corneille, Molière, Voltaire, iată idolii mei...

- Şi romantismul? spun eu.

- Romanticii erau oameni care scriau mereu atunci când nu aveau nimic de spus... Îl recitesc pe Lamartine. Ei bine, va rămâne de la acesta un mic volum minunat, şi asta va fi tot. Atît de multă dezordine, atât de multă neclaritate! Ca şi în opera lui Hugo... Îi recunosc totuşi un merit, unul foarte mare, pe care îl face după Chateaubriand şi alţii: acela de a anima toată natura, de a face lucrurile să vorbească. În această privinţă, el se alătură teoriei lui Auguste Comte, aceea a *artei fetişismului*, motiv pentru care elevul său, Littré, l-a acuzat de decădere... Dar restul operei sale! Dar oamenii săi palavragii! Dar reabilitarea lui Bonaparte! Dar distrugerea lui Richelieu! O! Vedeţi dumneavoastră, aceste două lucruri din urmă vor rămâne ruşini ale Franţei... A se observa modul în care Vigny vorbeşte despre Richelieu! Este curios! Nici chiar Walter Scott, unul dintre cele mai mari genii de după Homer, nu l-a înţeles pe Cromwell...

- Care este opinia dumneavoastră în ceea ce priveşte viitorul artei?

- Ceea ce lipseşte este introducerea în poezie a utopiei... Utopia este poezia înaltă, este concepţia ideală a societăţii de după cunoaşterea exactă a acesteia. Oamenii cu o cultură superioară, cu o perfectă ponderaţie a ideilor, trebuie să aibă în mod necesar viziuni mai elevate şi mai armonioase asupra lucrurilor. Iar poeţii viitorului, cufundaţi în sursele unei înalte motivaţii pozitive, ale ştiinţei umanitare, îşi vor asculta destinul, care va fi întotdeauna acela de a retrage bornele Idealului. Arta supremă nu are încă o destinaţie clară

și precisă, pentru că nici societatea nu are, în situația sa prezentă. Atunci când o filosofie va deveni preponderentă și pozitivismul va fi pătruns spiritele nobile, cu ale sale noțiuni despre știință, despre metodă, despre armonia generală, vor exista concepții estetice întru totul noi, animate de acest pozitivism. Dar, trecând peste asta, în lipsa unei concepții omogene despre lucruri, se greșește în tentativele de orice fel, fără metodă și fără scop; de aici neputința atâtor frumoase organizații și a atâtor naturi estetice dominante...

CHARLES HENRY

Este în special autorul unei estetici științifice care pretinde a face legătura dintre organismul fiziologic și legile frumuseții. Dânsul este cunoscut prin faptul că a influențat în literatură pe decadenții-simboliști cei mai aprigi și mai conștienți, precum Jules Laforgue și Gustave Kahn, iar în pictură, pe impresioniștii diviziunii tonului, cum ar fi domnii Seurat și Signac.

Matematician și erudit, a știut să facă practice mai multe dintre descoperirile sale, care, în timp ce meritau aprobarea savanților Academiei de Științe, între altele, au dus la realizări industriale. Ele se inspirau dintr-o metodă științifică generală care nu a fost încă formulată în întregime, și care l-a ajutat să rețină chiar și atenția adversarilor săi.

Treizeci de ani, înalt și zvelt, diform, el ar fi putut trece, din punct de vedere fizic, drept tipul acelor ființe *ultra moderne*, condensând în ele efectele întinsei culturi intelectuale a raselor; la vederea mâinilor sale fine, delicate, apte pentru treburi subtile, ne imaginăm cu ușurință faptul că fluidul nervos care le face să se miște în acest mod extraordinar provine dintr-o esență mai rafinată decât aceea a muritorilor obișnuiți; complexitatea sa generală exprimă încrederea savantului în puterea nelimitată a mașinilor, – el respinge ideea de a avea mușchi...

Rezumând, el apare, într-un mod foarte rațional, ca și istoriograful celor mai rafinate senzații ale noastre, pe care le cântărește, le măsoară, și în care descoperă lumi; un Esseintes rezonabil și savant.

Îl întreb:

- În ce sens credeți că se va putea exercita evoluția literară?

- Eu nu cred în viitorul psihologismului sau al naturalismului, nici în cel al oricărei școli realiste în general. Cred, dimpotrivă, în apariția, într-un viitor mai mult sau mai puțin apropiat, a unei arte foarte idealiste, chiar mistice, fondată pe tehnici absolut noi. Cred acest lucru deoarece asistăm la o dezvoltare și la o difuziune, din ce în ce mai mari, ale metodelor științifice și ale eforturilor industriale; posteritatea economică a națiunilor este angajată în aceste aspecte, iar problemele sociale ne forțează în acest sens, căci, de fapt, problema vieții progresive a oamenilor se rezumă astfel: *„a produce mult, într-un ritm bun și în foarte puțin timp*”. Europa este condamnată la a nu se lăsa devansată și chiar distrusă de către America, care a combinat de multă vreme educația națională și toată organizarea sa, pentru a atinge acest scop. Așadar, da, eu cred în viitorul unei arte care va fi contrară oricărei metode logice sau istorice obișnuite, tocmai pentru că mințile, obosite de eforturi pur raționale, vor avea avea nevoie să reintre în stări sufletești absolut opuse. Vedeți de altfel indulgența ieșită din comun a doctrinelor ocultiste, spiritiste etc... ce sunt în contrasens, de vreme ce ele nu pot satisface nici rațiunea, nici imaginația.

- Simbolismul vi se pare a fi una dintre manifestările acestei noi tendințe?

- Da. Înclin să văd în acesta o intuiție poate mai puțin precisă a unei noi arte. Dar intuiția acestei arte este din toate timpurile. Există în *Vita Nuova* a lui Dante și la misticii spanioli pagini admirabile care vor rămâne clasice din acest punct de vedere. Unii dintre simboliștii actuali au înțeles, mai mult sau mai puțin, faptul că, dincolo de legăturile logice dintre idei, ar putea exista între imagini asocieri bazate inseparabil pe legi pur subiective. De exemplu, că între auzul anumitor sunete, privitul anumitor culori și senzația unor stări de spirit ar putea fi legături intime, inexplicabile prin concordanțe obiective, și a căror rațiune rezidă în ecourile similare ce pot aduce la viață aceste sunete, aceste culori și stări de spirit, deasupra organizării noastre.

Pentru a fi mai precis: există relații între percepția vizuală a direcției jos-sus și imaginea culorii roșii, între percepția direcției stânga-dreapta și culoarea galbenă. O suprafață roșie ar părea mai înaltă, iar una galbenă ar părea mai întinsă, chiar dacă ar fi egale. De mult timp se asociază înălțimea cu sunetele ascuțite, și partea de jos (baza) cu sunetele grave, pe nedrept, de altfel, căci există indiciul unei schimbări bruște (răsturnări), ce denotă, în era modernă, o evoluție, destul de sensibilă pe de altă parte, în înclinația diapazonului către notele înalte.

- Nu există oare o analogie între teoriile dumneavoastră și cele ale domnului René Ghil?

- Procedeele literare ale domnului Ghil nu au în mod cert niciun raport, fie el apropiat sau îndepărtat, cu știința. Sunt fantezii individuale construite logic și care au toate argumentele pentru a fi inexplicabile. Vedem contrariul la Rimbaud, dincolo de nebuniile uriașe, de intuițiile de geniu care merg la sufletul oricărei ființe cultivate. O tehnică literară puțin precisă ar presupune realizarea unei psiho-fiziologii rafinate, față de care noi suntem departe. Vor exista întodeauna, de altminteri, în structura unei anumite științe, dificultăți ținând de influența eredității, a istoriei personale a individului, ce vor determina perturbări care sfidează orice fel de lege.

Astfel încât, în esență, o artă cu adevărat emoțională, cu o astfel de tehnică, va fi neapărat o artă mai mult sau mai puțin personală, mai mult sau mai puțin de cenaclu, accesibilă doar persoanelor care au trăit aceeași viață morală: rezultat spre care se îndreaptă toate exigențele civilizației moderne și transformările sociale. Cu cât evoluăm, cu atât mai mult tindem spre uniformitate; în Anglia, toată lumea poartă deja o pălărie cu boruri mari, birjarul este un domn care nu se mai distinge cu nimic față de clienții săi, în afară poate de un plus de ținută; chiar și cele ce livrează pâine au pălării cu bride!

Progresele organizării sociale vor avea ca efect simplificarea și îmbunătățirea psihologiei noastre individuale. Este evident, nu-i așa?, faptul că dramele, spre exemplu, care se întemeiază în general pe neînțelegeri și pe confuzii, nu vor mai avea niciun sens peste puțin timp; feeria va înlocui, în mod avantajos de altfel, aceste acrobații psihologice. Poveștile de dragoste, despre care încă se vorbește, nu au un sens decât din cauza statutului nostru social, care pune în legătură un număr minim de femei cu un număr atât de mic de bărbați, și care are nevoie să înconjoare actul iubirii cu protecție și garanții speciale. Este clar că toate acestea vor deveni de neînțeles în ziua în care societatea se va organiza într-un mod diferit, cu alte cuvinte, atunci când femeia va deveni stăpână pe ea însăși, liberă să aleagă și să iubească, în număr mare, toți bărbații pe care îi place.

Așadar, vedeți dumneavoastră, mișcarea necesară a progreselor industriale și economice ne duce către o simplificare a tuturor lucrurilor...

- Dar limba?, spun eu.

- Limba, aidoma, va fi supusă acestei evoluții. Există în acest caz exemple frapante; este sigur faptul că se va ajunge la o anumnită stare stabilă a limbii care va ține de o oarecare imobilitate în evoluția factorilor psihologici. Consider dezvoltarea limbilor ca fiind datorată contrarietății ce se produce între sunetele naturale ale vocalelor și tonurile vocii, care exprimă sentimentul sugerat de cuvânt...

- Nu am înțeles bine, îi spun domnului Charles Henry.

- De exemplu: sugestia unei senzații de excitare printr-o idee al cărei cuvânt se compune din vocale joase ca *u* sau *ou* va determina în mod fatal transformarea vocabulei în vocale mai înalte; astfel, a foat posibilă transformarea lui *pater*(lat.) în *père*(fr.); vocala *a* este un si bemol din octava a treia, *e* este un si natural din octava a patra, conform spuselor lui Helmholtz (1). Ideea privind paternitatea nu a evoluat oare? Dar ar dura prea mult să încercăm să rezolvăm aici o problemă atât de complicată. Pentru a ajunge la câteva noțiuni precise în această ordine de idei, pregătesc la ora actuală un aparat care analizează modificările zgomotelor și ale sunetelor emise după exprimarea sentimentului; vă voi arăta în curând.

- Rezumând, cum vedeți literatura viitorului?

- Văd în viitor oameni împovărați de calculul integral, de probleme de difuzare etc., care vor căuta odihna într-o hidroterapie fizică și psihică; da, extraordinara satisfacție a acestor creiere va necesita, pentru repausurile lor, băi de sentimente morale foarte elevate, cosmice, universale, idile în care orice realitate și orice eveniment neprevăzut vor fi proscrise!

Traducere din limba franceză - Liliana ENE

Nota traducătorului

1. Hermann Ludwig Ferdinand von Helmholtz (31 august 1821 – 8 septembrie 1894) – om de știință german, creator al unui sistem de numire a notelor muzicale.

JEAN MORÉAS

Prima scrisoare a domnului JEAN MORÉAS

Paris, 19 mai 1891

Domnule,

Completez (întrucât sunt invitat cu atâta amabilitate) conversaţiile pe care le-am avut în legătură cu ancheta dv. Şi, întâi de toate, unul sau altul, aproape total ignoranţi ai literaturii, să nu aştepte de la mine răspuns la cuvintele lor nechibzuite, căci la ce bun?

Dar voi clarifica anumite puncte ale doctrinei mele pentru ca acei dintre literaţii noştri, feriţi de ranchiună fără temei, să poată, mai bine informaţi, să mă ajute în munca mea cinstită.

Oare caracterul primordial al literaturii franceze nu este, domnule, în momentele sale cele mai bune, în totalitate greco-latin? Vedeţi epopeile şi cântecele de dragoste din secolul XII; vedeţi şcoala lui Ronsard, tragediile lui Racine şi Povestirile lui La Fontaine; vedeţi Eglogele compatriotului meu André Chénier.

Apoi, într-o zi, apare Romantismul, aproape simultan, în diverse literaturi europene. Care sunt elementele care îl alcătuiesc? O falsă interpretare a geniului lui Shakespeare, o falsă înţelegere a poeziei populare, o deplorabilă neînţelegere a culorii locale, un pitoresc abuziv. Adăugaţi, domnule, sensibilitatea afectată care sulemeneşte sentimentul şi mania de a povesti de dragul de a povesti, fără a lămuri semnificaţia analogică a actelor umane. Şi, cu siguranţă, accidentul romantic a avut în Franţa cele mai funeste consecinţe, spiritul şi limba fiind funciar refractare acestei arte. Romanticii francezi, neputând să se detaşeze de principiul latin, l-au pervertit; crezând că îmbogăţesc limba, au suprasatura-o cu termeni tehnici, în timp ce întorsătura frazei, de o mie de ori mai importantă decât cuvântul, se sfârşea prin *manieră* şi *picturism*. Apropiaţii mei cunosc respectul meu pentru anumite personalităţi romantice, dar aici nu este deloc vorba, domnule, de valoare personală totuşi, ci mai degrabă de sensul unei fraze literare.

Această deviere a caracterului, această tară originară se agravează la urmaşii Romantismului, adică la Naturalişti şi Parnasieni. Conceptul decade, limbajul se leagă. Dl Émile Zola realizează un pitoresc grosier; fraţii Goncourt, o spilcuire javaneză de pictor stângaci; Flaubert se străduieşte să atingă puritatea stilului; dar cu câte sincope! Cât despre Parnasieni, ei au iubit Poezia, dar oarecum în genul acelor versificatori de la sfârşitul secolului XV, fanatici ai *paronoméon*, care constă în a nu folosi într-un vers decât cuvinte care încep cu aceeaşi literă. Şi, când ne vorbesc astăzi de faimoasa „trambulină a rimei” ni-l evocă pe acel biet Charles Fontaine care i se plângea lui Du Bellay: „Dificultatea rimelor echivoce te face să le respingi”. Despre cei doi iniţiatori ai Parnasului, voi spune: despre Théodore de Banville că a scris într-un stil deseori apropiat de tradiţia sănătoasă a dulcilor mici ode demne de Renaştere; iar dl Leconte de Lisle că este abatele Delille al epocii noastre. Această opinie, domnule, va şoca fără îndoială, dar aşteptaţi: un viitor iminent îmi va da dreptate. Dl Leconte de Lisle este omul cel mai puţin înzestrat pentru a înţelege Grecia; Homerul său se acompaniază mai puţin de liră, cât de „ţitera” din Madagascar.

Iar acum, deoarece sunt obligat, voi răspunde anumitor persoane care, epuizându-şi argumentele, fac prostia să-mi reproşeze originea mea elenă: că mă consider, în arta mea, de două ori francez, fiind născut grec. Căci, ce-i drept, obiectul Poeziei pe care Franţa – care m-a învăţat să cânt – îl poartă astăzi cu atâta strălucire, (ea) îl moşteneşte de la Roma, care îl primise de la Grecia nemuritoare – care mi-a dat viaţă.

În fond, spiritul roman este cel care domină geneza poetică din Franţa, descendenţa sa o regăsim (în ciuda unor aparenţe) la Ronsard, ca şi la Racine. În ea se află germenul singurelor inovaţii legitime; în afara sa nu există decât starea de bastard... De aceea numesc ROMANĂ înnoirea pe care o încerc. Astfel, de dragul integrităţii idealului meu, trebuie să mă despart de prietenii mei Paul Verlaine şi Stéphane Mallarmé, ale căror merite deosebite ştiu să le aprecieze mai bine ca alţii. Căci simbolismul iniţial suferă de fatalitatea tranziţiilor: el este apucat de piciorul drept în mormântul romantic.

Să mă întorc la izvoarele vii ale limbii pentru a-i reda poeziei franceze acel caracter primodial despre care am vorbit, să evoc sufletul modern îmbrăcat în haine de ceremonie ereditară, este ceea ce instinctul meu încearcă în *Pelerinul pasionat*. Să demonstrez publicului că el nu este nici decadent, nici nevrozat, nici antipatriotic, nici sceptic; că Satanismul şi că „bunele putregaiuri bine gratinate” nu există decât în creierul sordid al unui olandez, Joris-Karl Huysmans – aceasta este nevoia pe care el o nesocoteşte cu o adeziune deja fecundă.

Doresc, domnule, să închei această scrisoare printr-un omagiu public de recunoştinţă faţă de dl Anatole France care, printr-o critică îndrăzneaţă şi corectă, a binevoit să îmi recunoască eforturile, atestând astfel calitatea *Nunţii corintice* şi al *Leuconoe*.

Vă rog să primiţi, domnule, dovada sentimentelor mele de prietenie.

Jean Moréas

A doua scrisoare a domnului JEAN MORÉAS

Joi, 11 iunie 1891

Dragul meu Huret,

Pot apela din nou la amabilitatea dumneavoastră?

Eliminaţi, vã rog, numele lui Barrès acolo unde se gãseşte împreună cu numele lui Morice şi Régnier. (Chiar la sfârşitul interviului, cred).

Adăugaţi, vă rog, şi această frază printre cuvintele mele despre Tailhade şi Vignier:

Despre Barrès: îmi place mult. El a regăsit fermecătoarea manieră de a povesti a vechilor umorişti.

Mulţumesc şi iertaţi-mi deranjul pe care vi-l produc.

Al Dumneavoastră,

Jean Moréas

PAUL ADAM

Scrisoarea domnului PAUL ADAM

Aţi făcut, dragul meu confrate, un serviciu imens tineretului contemporan, prin publicarea Anchetei literare. Îmi place să cred că inteligenţele tinere, după ce vă vor fi citit cartea, se vor îndepărta pe viitor de profesiile artistice; căci tonul arţăgos manifestat de Maeştri împotriva posibililor succesori şi defăimarea aprigă reciprocă a noilor ambiţioşi dovedesc fără putinţă de tăgadă că literatura, ca orice altă instituţie actuală, se aseamănă cu lespedea Templului unde se aprinde pasiunea afacerilor (necinstite) concurente. Am putut chiar să constatăm că sistemul protecţionist este predominant şi că deţinătorii gloriei se străduiesc, prin cele mai perfide artificii, să interzică creaţiilor altora intrarea în acest domeniu fertil.

Cu mare bucurie am putut vedea cum poeţii tradiţiei, eterni ucenici ai literelor, se simt ofensaţi, pentru că nu obţin, fiecare din ei, primul loc în literatură, rămasă pentru ei o lecţie de versificaţie.

Dar dacă noi ne gândeam că această manie puerilă e specifică barzilor mereu necunoscuţi, dl Zola, prozator pozitiv, a avut grijă să deschidă ochii lumii. Şi dl Zola vrea în permanenţă să-şi păstreze primul loc, împreună cu privilegiile locului de onoare şi al scutirilor (dispenselor). Doar gândul că şi alţii ar putea produce opere acceptabile îi accelerează pulsul şi îi înveninează pana.

Iată cum sfârşeşte una din frumoasele mele iluzii.

Dl. Brunetière şi dl Zola îmi păreau două conştiinţe artistice dintre cele mai normale, mai sănătoase ale epocii. Fără să îmi vină ideea de a adopta integral opiniile romancierului sau pe cele ale criticului, deducţiile lor mi-au părut întotdeauna omogne, spiritele lor – corecte şi de o sută de ori neschimbătoare. Şi era, pentru mine, o mare alinare să-i văd astfel prin gloata gălăgioasă a scribilor care transformă arta în minister şi îşi cer locul acolo, prin intrigă, linguşire, vizite, dineuri, dedicaţii şi isprăvi de alcov. Or, pe vremuri, dl Zola se străduia să dezvăluie, în frustele sale scrieri, cochetăria vătămătoare periculoasă a succesului şi cât de puţin trebuie el să ne ghideze admiraţia! Acest lucru ne-a cucerit. Astăzi, consilierul municipal din Médan, Cavaler al Legiunii de Onoare, gândeşte altfel; şi, prin aceasta, ne stârneşte mila.

Căci, în sfârşit, dacă am putea să-l luăm deoparte, benevol şi cu sinceritate, i-ar face mult mai bine dacă ar recunoaşte că este o polemică prea comodă să negi întreaga operă a unui grup literar, criticând plin de ranchiună autorul câtorva sonete excelente, cu precizie, şi câteva pastişe reuşite ale vechilor poeţi. A te preface că-l consideri singura figură importantă a grupului pentru că reportajul favoriza acest maestru al lirei, iată o dovadă de maliţie. În fond, dl Zola cunoaşte prea bine obiceiurile criticii noastre pentru a nu fi ghicit că, dacă ea ar face oarecare tapaj în jurul unui nume, prin aceasta ea ar juca o manevră abilă a adversarilor, fericiţi să reducă la parcimonia unuia singur efortul unei serii notabile de gânditori invadatori. Uşa care trebuia forţată era larg deschisă. Este o prostie să fi profitat de acest lucru cu atât tam-tam.

Căci dl Zola ne-a copleşit de tot.

Foarte mândru de vânzările consistente ale cărţilor sale, el insinuează constant că ele dovedesc infailibilitatea geniului şi judecăţii sale. Motivul este mizerabil. Ar trebui să-şi aducă aminte că domnii Ohnet şi Daudet, de exemplu, vând aproape la fel de mult ca el; şi că acest lucru nu e deloc de ajuns pentru a obţine stima artiştilor care nu cinează la ei. În plus, ar trebui să reflecteze că, în ziua în care librarul său vinde 100.000 de volume ale romanului *Nana*, 99.900 de cumpărători îşi impun cheltuiala de 2 franci şi 75 de centime mai ales pentru a citi cele patru pagini erotice pe care le conţine romanul. Restul de o sută de cititori, printre care mă număr şi eu, îi admiră doar virtuozitatea artistică. Drept urmare, dacă dl Zola n-ar fi avut niciodată ideea de a scrie despre patima carnală, şi-ar fi păstrat între 100 şi 1.000 de cititori convinşi şi legitmi, ceea ce nu i-ar fi ştirbit deloc valoarea de scriitor şi l-ar fi ferit de raţionamente jalnice. Deci, el dă dovadă de rea-credinţă reproşând slaba vânzare a celor care se adresează numai unei elite restrânse.

Printr-un alt procedeu bizar al criticii sale, dlui Zola îi place să afirme că adversarii săi nu au opere. Această acuzaţie pare de o gratuitate puţin naivă. În fond, să presupunem o clipă că simbolismul ar fi precedat naturalismul şi că i-ar fi plăcut dlui J. Moréas – căci dl Zola îl salută ca pe un maestru de şcoală – să spună întruna că naturalismul nu are opere la activ, deşi există *Crâşma/Otrava*, *Haita*, *Căsnicia*, *Lucie Pellegrin*, *Madame Mœuriot* etc... Dl Zola l-ar fi acuzat pe dl Moréas de rea-credinţă, în câteva rânduri pline de virulenţă. Atunci de ce să negi titlul de operă *Moralităţilor legendare* ale lui Laforgue, *Anceus*-ului dlui Griffin, *Poemelor romaneşti* ale lui H. de Régnier, *Obsesiilor* şi *Laurii au fost tăiaţi* ale lui Dujardin, povestirilor lui Bernard Lazare şi cărţilor atâtor altora cărora nu le trebuie, pentru a dobândi gloria dlui Barrés, decât să facă anticameră la bătrânii prieteni ai criticului la modă.

Poate că dl Zola va răspunde că nu a citit niciuna dintre acele scrieri. Deşi această scuză e tot mai folosită, ea implică măcar o uşurinţă destul de necugetată. Ignorantul să tacă, nu să se laude cu ignoranţa sa şi să-şi facă un titlu de glorie din ea.

În definitiv, acest candidat la Academie reneagă de ceva timp ideile sincere şi viguroase care altădată ni l-au făcut atât de drag. Pentru a-şi menţine locul în admiraţia publică, el recurge, pentru dezbatere, la cele mai vulgare procedee ale reportajului, linguşitor cu cei puternici şi dur cu cei care nu au decât independenţă proprie. Acest lucru nu este deloc de ajuns ca să ne facă să contestăm cele 5-6 foi de literatură mare cu care ne întâlnim în fiecare iarnă în

repetarea sa inutilă anuală, dar fie-ne îngăduit să ne minunăm când îl vedem atât de diferit de sine însuși.

Că unele persoane legate de ziare, și care trăiesc pe picior mare de pe urma lor, se coalizează pentru a împiedica pe noii scriitori să muște și ei din cașcavalul lor – nimic mai uman. Dl Zola nu este, din câte știu, legat de nicio gazetă. Atunci de ce această comportare rea? Ar trebui să înceteze conflictul.

În fond, toate acestea nu sunt decât pălăvrăgeală penibilă. Artiștii unei epoci gândesc, trudesc, creează pentru a produce un ritm de idei, o gândire generală care se dezvoltă, se îmbogățește și crește pentru a-și găsi forma, într-o zi, în geniul care caracterizează această epocă. Noi ne agităm pentru a crea la rândul nostru atmosfera intelectuală necesară pentru a ni se naște un om demn de a continua seria: „Moise, Eschil, Virgiliu, Dante, Rableais, Shakespeare, Goethe, Flaubert și Laforgue”.

Prea puțin contează să știm dacă dl Ajalbert este mai bun decât dl Maupassant, dl Margueritte decât dl Bourget, și dl Péladan decât dl de Montépin. Cu greu putem spune că unii marchează mai mult direcția generală a mentalității și că există în lumea ideilor creatori mai deosebiți, ca Hennique și Rosny, Zola și Alexis, Loti și Mirbeau, Goncourt și Hervieu.

Dar activitatea de distribuire a acestor nume pe foile unui palmares ar fi excesiv de grotescă. În loc să ne distrugem reciproc și public spre bucuria filistinului care își bate joc, ar fi cu siguranță mai înțelept și mai nobil să facem cu oarecare seriozitate un examen contrar al problemei care ne desparte.

Dl Zola sau critica trebuie să se pună de acord cu noi ca să aleagă un subiect comun de dezbatere literară, o operă simbolistă definitivă, în proză.

Pentru a nu fi bănuiți de reclamă, să luăm un autor mort din cauza privațiunilor și a ascetismului din credința pură în Artă – Jules Laforgue –, dacă sunteți de acord, domnilor, și *Moralitățile legendare* ale sale.

Să aveți amabilitatea de a citi cu oarecare atenție cât se poate de obiectiv. Măcar o dată să lăsați deoparte grija dmneavoastră permanentă de a prevedea ce gândesc despre verdict doamna la care cinăm sâmbăta și domnul la care pălăvrăgim duminica. Apoi, în foile (publicaţiile) unde v-ați obișnuit să legiferați, să vă consemnați sentimentele cu această condiție cinstită că exact acolo unde vă veți fi exprimat opiniile să vă fie îngăduit să răspundeți. Ba chiar vă veți agita să vă asigurați că directorul foii respective, uluit că îi oferim altceva decât o reclamă plătită la purgativul „Untel” sau la ultima antrepriză asupra Metalelor, să nu vă poftească afară cu această formulă uzuală de politețe: „Îmi pare foarte rău, dar publicul meu este prea prea neghiob pentru a fi interesat de așa ceva”.

Dacă critica acceptă acest gen de discuţie, noi putem în sfârșit să credem că nu teama de a-și dezălui ignoranța o împiedică să se pronunțe.

Vă rog să primiți, dragul meu confrate, cele mai sincere omagii.

Paul Adam

Traducere din limba franceză -
Liana ALECU

Legaţi prin mii de fire

Râvnesc neîncetat la împlinire.
Doresc cu tine-n toate să m-acord,
Să simt în pieptul tău nu doar un cord,
Ci-o inimă pulsând numai iubire.

Suntem legaţi prin mii de fire
Precum sunt navele legate-n port.
Nu le-ncurca acum printr-un transport
De mari tristeţi şi de dezamăgire.

Mă simt ca o epavă-n largul mării,
Pierdut şi singur în pustiul zării.
Te chem şi-mi pare că te strig în van.
Nu mă lăsa acuma în furtună!

Mai bine vino să mă iei de mână,
Să mă săruţi, râzând de uragan.

De ce scriu?

Versuri albe ca ninsoarea
Mi se cern din tocul negru,
Aşternând un gând integru
Ce nu-ţi va răni pudoarea.

Gândul meu rătăcitor,
Plin de-o vajnică dorinţă
Ancorată în credinţă
Te va-nvălui uşor,

Cuprinzându-ţi suflul vieţii,
Aducându-mi-l aproape,
Prelingându-mi-l pe pleoape
Ca pe briza dimineţii.

De ce scriu? Obişnuinţă?
Din nevoia ne-ngrădită
Pentru o clipă fericită,
Fără urmă de căinţă.

Scrisoarea a doua

Încet, încet, mă macin
ca grânele-adunate
şi duse la morar.
Dar moara mea-i destin,
cu drumuri înfundate,
departe, la hotar.
Iar pietrele de moară
ce se rotesc în van
şi nu macină nimic
sunt ca zilele de vară
desprinse dintr-un an
care-a rămas mai mic.

Cristian Mihail MIEHS

VIRGIL DIACONU

Fluturii albaştri

Ţara este în criză.
Dar tu eşti singurul
care ai primit aprobarea
să îţi duci mai departe viziunile,
fluturii albaştri,
mi-a spus îngerul meu păzitor.

Da, dreptul la viaţă ţi-a fost
garantat în continuare.
Dreptul la viaţă cu acele în vene. Stai liniştit,
mi-a spus îngerul meu păzitor.
Cineva îţi va strecura în fiecare zi sub cearşaf
o doză de glucoză,
pentru a-ţi duce mai departe viziunile,
fluturii albaştri.

Desigur, fluturii vor fi liberi să zboare
prin piaţa cea mare.
Şi forţele de ordine îi vor lăsa să apară la ştirile de seară.

- Să nu crezi că ei au fost arestaţi
pentru „tulburarea liniştii publice”, aşa cum se zvoneşte.
Să nu crezi, mi-a spus îngerul meu secret,
lustruindu-şi tresele. Atâta doar că de-acum înainte
fluturii albaştri vor fi programaţi pe calculator,
pentru ca ei să zboare organizat, în pluton.
Şi pentru ca niciun curcubeu
să nu mai dea buzna pe cer,
de capul lui şi fără acte în regulă.

Aşa mi-a spus îngerul meu secret, dându-mi asigurări
că voi putea să lucrez mai departe la fluturii albaştri...
Cu acele în vene şi cu tubul de glucoză primit pe furiş,
voi putea să lucrez mai departe.
Şi poate că într-o clipă de neatenţie a forţelor de ordine
fluturii mei vor umple iarăşi cerul! Da, eu voi transmite
pe toate canalele vederi din sângele meu albastru...
Într-o clipă de neatenţie a forţelor de ordine.

Desigur, eu voi amâna glonţul şi de data aceasta.
Glonţul, acest suvenir din călătoriile mele occidentale.
Un suvenir pe care îl voi lăsa moştenire fiilor mei,
spre a le fi de folos la nevoie.

DAN DRĂGOI

Iezii

Jupoaie tata iedul
cu brişca unsuroasă
Şi-mparte carnea-n satul
muşcat de ciuma foamei.
Pe povârnişuri luna
alunecă ceţoasă,
Să vadă ce se-ntâmplă
în baierele toamnei.

Nimic în vatra veche nu seamănă a pâine
Şi pasul sună sec prin râpi şi prin zăpezi.
Şi visuri mor în mine. Şi chiar sânge
Din mine tata sfârtecă, şi nu din dragii iezi.

Mă-ntorc şi-acum în timpul de-altădată.
Izvorul alb din vişini l-a troienit pe tata.
Şi mâna tremurândă cu brişca-n beregată
În noaptea care vine îşi va primi răsplata.

Dar tata nu o simte. Tăişul său apasă
În beregata lunii, în pruni şi-n iezii noi.
Şi curge sângele pe uliţa de-acasă
Şi ţipete m-anunţă că moartea e în toi.

Şi ape zgomotoase nu pot să mă mai cheme...
Împuţinată, noaptea mâncată e de vreme.

Înfrigurată, mama aleargă prin livezi
Şi spune-o rugăciune pe prundul plin de iezi.

MARIUS DUMITRESCU

Ieşire din poveste

trăieşti pe apucate
ca şi cum ai afla
periodic din ziare
că eşti încă în viaţă

gândeşti ca-n poveşti
crezi în poveşti
dar din păcate poveştile
nu pot să fie trăite

când ai pariat totul pe suflet
vai de soarta trupului tău
fiindcă din ce în ce mai puţine
de-adevăratelea se vor petrece

doar aerul rămâne real
atât de real şi destul
că abia mai respiri
cu dinţii umbrei adânc
înfipţi în plămâni

NICOLAE EREMIA

Epistola I

Era vremea copiilor
cu cheia de gât,
când părinţii îşi spuneau
mai multe vorbe în scris,
lăsându-şi lacrimile unii-altora
prin bileţele
şi apoi plecau la serviciu.
Era vremea copiilor
nesupravegheaţi cu orele
pentru că părinţii treceau de la o coadă la alta,
pentru carne, ouă sau hârtie igenică

după care, plecau la serviciu...
În acea vreme, biletele conţineau sarcini,
„foarte importante”.
Unul din copiii mei, analfabet pe vremea aceea,
colecţionar de ambalaje de gumă de mestecat,
o raritate...
a confundat biletul, pe care i l-am lăsat soţiei,
cu o nevinovată hârtiuţă desenată şi... l-a pus la colecţie.
După câţiva ani, pe vremea
când devenise semianalfabet,
descoperea biletul meu
şi-mi reproşa greşelile de exprimare.
Cine mai avea grijă de cacofoniile
dintr-un bilet oarecare,
când la dugheana de jos se vindea hârtie igenică?
Am înţeles totuşi că o asemenea neglijenţă
te va supune unui rechizitoriu al timpului
şi vei roşi în faţa „judecătorului”.
De atunci îmi cizelez gândurile
înainte de a le trece pe hârtie.
De unde ştiu eu că o ciornă nu se va strecura
printre ambalajele de gumă ale vreunui stră-strănepot.
De unde ştiu eu că micile mele erezii
nu vor parveni, cum spuneam, urmaşilor,
făcându-mă vinovat de pata aruncată
pe obrazul cultural
al începutului de secol XXI.

CONIȚA LENA

Tablou de Birkenau *

Vine perfuzat în sincope fe-
martie.
Ce nu ne mai ajunge rămâne
doar

primăvara.

La-ntuneric dă colţ galben invidia
flori de zarzăr în mugur deratizând duşmănii.

Prieteniile năpârlite ca părul pisicii în vară
umplu tomberoane și ard ca la Birkenau.

Fără număr lumea și-a rotunjit stomacul de crime
miroase a diplome și medalii pentru geniul satanei.

Inocenţi doar porcii cu șoriciul epilat
lingându-și belciugul de aur din rât
tainul cel nou l-a umplut (chipurile) Dumnezeu
încă odată.

Suflete inoxidabile licitează monezi la comandă -
trei capete, cifra fiarei și-un singur portret.
Mii de portrete din sfâșiata-mi durere
mă scuipă printre dinți de rezervă.

Mai supte zâmbete pe buze încărcate de căpușe
dau un imbold general la țesutul plaselor de
păianjen.
Cățelul Pământului nu se va mai auzi din adâncuri
să-ndemne păscutul vacii și-al calului,
la Paștele Cailor...

Papagali împăiați cad în cercuri concentrice
precum orizontul în cimitire de lux profanate.

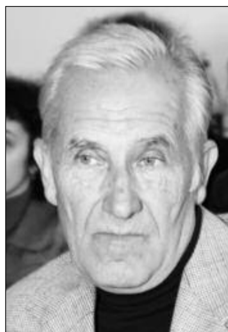
Apusul ca un astrolog răzbunător
poartă în gheare colivii ecologice.
Cărțile poeților duși la cer.

DENISA POPESCU

Ca o hienă

Ies din tine,
răscolită ca o hienă.
Așa e mereu.
Perniţe de polen
strălucesc sub piele,
Aerul lor bând susură, cântă,
Împletesc
răsăritul de carne fragedă
Cu fluierul de argint
al îmbrățișării.
În zadar!
Duhurile otrăvite încep să se desfacă,
Șerpii întunericului ies să se hrănească,
Și aerul, și polenul se clatină.
Nu te pot iubi.
În tine, se suferă greu,
Sunt monștri adânci,
Pe care nicio mîngîiere nu-i poate întoarce cu fața.
Stau tot cu spatele, furioși,
Orbiți de furia lor neîncăpătoare, nimicitoare.
Ies din tine, răscolită ca o hienă,
Cu demonul în ceafă,
Amușindu-și prada.

VALENTIN PREDESCU

Litera cu Dop

Să asculţi noaptea-n Podgorie
cum cherlăie Universul
pe faţa Timpului –
Puterea Timpului de aur –
sânge ca Vinul alb, îndulcit şi
spălăcit în escrocheria Puterii
şobolani, câini şi pisici urlând ca lupii
tranziţiei de decenii,
ca muştele după mierea lichidităţii financiare,
ca şacalii, ca hienele după stârvuri transnaţionale.

La Timpul ajuns şi încă nescurs escrocii
din tot Universul terestru
înfăşoară butoaiele cu scursuri de licori –
curg vinurile proaste spre cota scumpirilor
în regula hoaţă a Jocului fecund,
curg vinele în sângele inocent al credulilor,

întru îndestularea deştepţilor unui Timp blestemat,
în Podgorii ciocârliile culeg boabă cu boabă
literele sintagmelor de aur ale beţiei de Premii iluzorii:
„Podgoria Vinul de aur”, „Grasa de Podgorie”,
„Podgoria”
www.maşinacudopuri.ro, maşina puternică
a puternicilor
Timpului Puternic –
şi ultima literă a sintagmei, litera câştigului,
Litera Adevărului din Adevărul cu Dop –
dopurile, şobolanii, câinii şi pisicile
hiper-super marketurilor
ca puii de hiene în generaţii succesive şi fără de scrupul
la Timpul încă nescurs, la Vinul prost şi scump,
dai Like pe Facebook,
câştigă persoana Grasă, persoana Tămâioasă,
persoana demidulce, persoana Vinului bine selectat,
cu Date de caracter prelucrat,
câştigă Litera albă, minciuna din Podgoria Veritas
pierde calitatea incertă a Dopului
din gâtul de sticlă al Omului înecat
pierde Sufletul ca lacrima Vinului curat.

LILIANA RUS

Ziua cu uşile ei batante

Un pumn de grindină
pe care nu-l pot ţine în palme –
doar atât sunt în stare
să păstrez
traiectoria acestei emoţii.
Flăcăruia vioaie, fierbinte,
pune în mişcare
procesiunea. Uşa se tot închide şi deschide,
umbre de-o clipă alunecă în încăperile goale.

Hai să ne întoarcem la tine,
să ne-aplecăm deasupra jeraticului,
căci vin către noi, ca nişte pături calde,
toate mamele ce-şi adună copiii.
Lumina focului decupează
întâmplări demult petrecute,
adânc cufundate în măruntaiele lumii;
o floare cusută la ore târzii
şi impresia că suntem împreună
ca-n ziua aceea cu uşile ei batante,
în praful căreia m-aş întinde
până când aripile somnului mi-ar închide ochii.

Mă pun la adăpost de suferinţă...
Ziua cu uşile ei batante este limita călătoriilor mele.
Ciocnim dureros aceeaşi curbă, aceleaşi ritmuri.
În palme, grindina s-a topit. În cuibul ei,
o floare purpurie îşi stinge lumina.

FLORIAN STANCIU

Amprente alese

Deasupra ta....
Deasupra ta se mai roteşte
un cer de demult
în răsărit cu soarele
enorm învâlvorat
şi ziua din neguri născându-se
cum din ale mării talazuri zeiţa.
Pe maluri de ape cumpăneşti limpeziri năluciri
ţărmuri imaculate ce doar cu visul se-ngână.
Cum mai străvezi deasupra-ţi cerul dintâi, întrebi,
după ce ai cutreierat imperiul pădurii
pardosit spre bârlogul lupilor cu oseminte de mioare
şi după ce ai văzut pe cărări stirpea de vulpi
trepădând şi dansând în gură cu păsări ucise.
Când între tine şi lucruri aşterni privirea
cea cu tăişuri şi sclipete de oţel
tot mai te pierzi în mirare şi întrebi –
cum mai se roteşte deasupra-ţi cerul de demult
tărâm într-ale sale de nimic maculat.

COSTIN TĂNĂSESCU

Metanoia

Îmi pare rău pentru toată apa
care a curs pe râul acesta!
I-aş spune: întoarce-te
şi treci limpede
printre degetele mele roşii.

Cu oricine, dar nu cu timpul,
se poate tocmi un alt destin,
un alt pas de dans.

Malul pe care îmi pun genunchii
nu se surpă,
dacă vin mai mulţi şi mai mulţi
şi mai mulţi i-aş spune:
întoarce-te prin altă parte!
În această albie
o să construiesc o casă
pentru noi toţi,
să nu murim de foame,
să ducem cu teamă
peştii la gură.

Pe sub braţele mele trece vântul
şi râul se umflă încet
ca un balon portocaliu.
Până la ultimul venit
se va plimba ca un zmeu pe cer.

Poeme catalane

Port Vell

În Portul Vechi din Barcelona,
două tinere și un bărbat în costum de marinar
urcă într-un iaht luxos
și încep o conversație foarte captivantă.

Mi-ar fi plăcut să știu și eu spaniolă
și să le împărtășesc entuziasmul,
însă ele vor rămâne oricum în mintea mea,
fericite și nerăbdătoare să pornească în larg.

Incursiune romantică în Plaça de Catalunya

Cineva îți fură privirea
și-n clipa următoare
îți dai seama
că au trecut șaizeci de ani.

Cam asta e iubirea.

Întâlnire ratată cu poeții catalani

În timpul întâlnirii
din sala Verdauger a
Ateneului din Barcelona
cu poeții catalani
Carmen Plaza,
José Maria Mico,
Francesc Parcerisas,
Xavier Montoliu,
Ignacio Vidal Folsch
și Ramon Solsona,
am ascultat la telefon
preț de câteva ore
cea mai lungă frază
din istoria universului.

Cred că vrea să mă părăsească.

La ora închiderii

Sunt singur la barul hotelului,
toți au plecat la culcare,
mai puțin guralivii poeți spanioli
ce profită de serviciul all inclusive
până la ora închiderii.

Beau martini, mojito, sangria, vin Rioja
și încearcă să cucerească
mediteraneence focoase
cu versuri proaste.

Nu poți găsi nimic poetic
în astfel de împrejurări,
iar acest poem mi-e martor.

Schimb de priviri cu o catalană

La cea mai mică nemulțumire
îmi întoarce spatele.

Va înțelege, cu timpul,
că nu sunt clama ei
de prins părul.

Las Ramblas

De când mi-a ieșit un coș în vârful nasului
am impresia că atunci când mă plimb
pe *Las Ramblas*
arătătorul lui Columb e îndreptat spre mine
și spre delegația noastră de poeți
cu nasuri defecte.

La ce folos
că scriem poezie
dacă nu avem nasuri perfecte?

Andrei MOCUŢA

Templul frumosului

Artistul, acest refugiu al potențialului creativ ce există în interiorul fiecăruia dintre noi, este cel care ne împinge să gândim dincolo de limitele posibilului. Obiectivitatea intrinsecă unei abordări raționale ne este de folos atunci când evaluăm actualitatea, însă atunci când vrem să întrevedem o potențialitate trebuie să dezlănțuim o forță lăuntrică ce nu este mărginită sau explicată întru-totul de sistemicitatea unei logici.

Uitându-mă la tablourile pictate de Valeriu Pantazi, am realizat că am găsit un om care i-a lăsat mână liberă artistului pentru a crea capodopere ce ne îmbie ori de câte ori le privim.

Prin armonia redată în picturile sale, Pantazi a reușit nu numai să își canalizeze energia pentru a da satisfacţie propriului eu, ci a desăvârșit un univers ce poate să ne ajute să ne găsim drumul spre noi înșine. Acest drum al introspecţiei este necesar pentru a oferi rectitudine țelului fiecăruia.

Valeriu PANTAZI

Scriind cuvintele de față nu pot să nu mă gândesc la vorbele pe care Valeriu Pantazi ţinea să mi le reamintească din când în când: „Viața nu are un scop. Viaţa are scopul pe care i-l dăm.” Nu ştiu dacă am putut să-mi însușesc suficient de bine înțelesul lor, dar cu siguranță m-au facut să mă gândesc la scopul care îl măcina pe artistul Valeriu Pantazi: oferirea unei continuităţi picturii româneşti.

Valeriu a pornit de la convingerea că Balcicul a fost ultima izbucnire a spiritului creator românesc. E imposibil să te uiți la un *Balcic* și să nu vezi căldura, înflăcărarea de care dă dovadă un suflet profund bucolic. Pentru că românul a fost și va fi întotdeauna omul care se regăsește în dogoarea unei dimineți petrecute în câmp, secerând spicele de grâu, și în odihna ce urmează la umbra răcoroasă a unei sălcii bătrâne.

Suntem spirite libere ce cutreieră natura și care simt elementele în primordialitatea lor; ce poate fi mai sugestiv decât un car cu boi, un Grigorescu? Suntem oameni ce recunosc efemeritatea lucrurilor și infinita lor reiterare; oare o culă nu este un testament al ideii de reziliență a neamului pe un pământ care parcă dintotdeauna ne-a aparținut? Sau e doar un Petraşcu? Suntem suflete care apreciem frumuseţea simplă, trecătoare, dar în același timp eternă a unei flori, altfel nu ar fi existat un Luchian. Lui Valeriu Pantazi îi erau cunoscute toate aceste partituri şi multe altele. I-a făcut deosebită plăcere să le întrepătrundă și să compună liber. Și-a permis să se joace pentru a crea ceva nou și a duce în faţă arta figurativă românească. Abordând tematici clasice a reușit să redea picturii ce este al picturii, imanența unei naturi statice, serenitatea oferită de un peisaj, avalanșa cromatică ce animă o floare. Toate acestea acompaniate de acea îmbinare de ludic şi tragic ce ne caracterizează atât de mult pe noi, românii.

Vor exista întotdeauna răuvoitori și neavizaţi care se vor încumeta să afirme că Pantazi i-a furat pipa lui Pallady, că s-a inspirat mai mult decât trebuia din picturile lui Dărăscu sau că expresionismul abstract redat de dânsul a fost doar o nouă abordare a unei tematici adânc erodate. Îi voi întreba: ar fi avut Columb faimoasa caravelă cu care a descoperit lumea nouă dacă nu ar fi inventat anticii triremele? Un privitor onest își va da seama că Pantazi nu a făcut decât să ne aducă din nou aminte cât de multe mai are de oferit pictura, figurativul și temele consacrate pe care mulți le cred sortite desuetudinii. Epoca modernă vrea ca artistul să ofere numai abstract. S-a ajuns în acel punct în care orice linie curbă trasată la întamplare pe o pânza, orice cui înfipt într-o ulucă să fie considerate artă. Se vrea ceva nou de la artă, oricare ar fi preţul, chiar dacă ar însemna să uităm scopul imuabil al artei, acela de a dezvălui frumosul, și datoria sfântă a artistului, aceea de a crea o reprezentare mai frumoasă decât poate izvorî din natură.

Într-o lume în care nu numai direcția dar și sensul în artă par pierdute, Valeriu Pantazi a reușit să se exprime sincer și conclusiv fără să compromită sufletul artistului din el. Pentru că a înțeles și nu i-a fost frică să recunoască primatul culorii, pentru că ochiul i-a fost antrenat să iscodească orice compoziție în care frumosul se putea dezvălui, pentru că a știut de la bun început că norocul nu îi poate favoriza decât pe cei pregătiți, pentru că a urmat sfatul lui Baba și a găsit locul unei pete de roșu. Când te uiți la un Pantazi îți poți da seama că cerul nu este constituit doar din nuanțe de albastru, că atât cerul cât și apa sunt tot timpul un cumul de reflexii şi

refracţii ce mărginesc ca două oglinzi întreg pământul care stă la mijloc. „Ultimul cuter de la Sulina” ne oferă un exemplu edificator al modului în care întreg uscatul își are originea în uniunea boltei cerești cu elementul indispensabil al vieții. Contemplând tabloul, o îndoială ne este sădită, ochii cercetează, iar mintea începe să analizeze care este de fapt oglinda şi care imaginea reflectată. Jocul umbrelor este dezvoltat atât de subtil încât pictorul își permite să valorifice surse fictive de lumină. Deşi nenaturale şi bizare, acestea conferă accentele indispensabile unei compoziţii ce evocă sentiment şi exuberantă.

Saga luminii şi întunericului este exhaustiv redată în „Gondolierul Şchiop”. Mai mult decât o simplă Veneție, tabloul ne descrie călătoria anevoioasă întreprinsă de arhetipul omului însetat de dreptate. Confruntat mai întâi cu răul, acest veteran călit de soartă se îndreaptă tot timpul cu văzul spre grădinile perene ale paradisului. Când privești un Pantazi realizezi că linia orizontului nu este dreaptă. Vrem doar să credem asta, pentru că e în natura noastră să gândim geometric, să creăm limite pentru a ne sprijini universul, pentru a rămâne lucizi în fața unei mări de necunoscut. Contemplând orizonturile măiestrite de Pantazi am ajuns să înteleg că micile imperfecțiuni contribuie și ele la perfecțiune.

Dacă spiritul ludic şi veselia nemărginită a pictorului sunt uşor de surprins datorită bogăţiei cromatice a tablourilor, pentru a observa manifestări melancolice este nevoie de o cercetare mai îndelungată. Adesea îl regăsim pe Pantazi metamorfozat într-un copil care se plimbă cu bunica sa. Tot timpul cu spatele la privitor, îndepărtându-se, îndreptându-se spre povestea descrisă de tablou. Drumul spre Dunărea albastră, ilustrat în tabloul intitulat „Turtucaia”, evocă o călătorie de perpetuă regăsire a resorturilor necesare confruntării atât cu monotonia cotidiană, cât și cu nimicnicia vieții. Doar în rememorarea copilăriei îndrăgite de noi toți, acel izvor nesecat de serenitate, putem găsi sursa de energie care să ne redea determinarea, să ne hrănească voliţiunea – în acel moment de maximă puritate şi inocenţă la care nu mai putem reveni.

Aceeași lipsă de comutativitate trebuie aplicată şi picturii în general. Nu putem să ne întoarcem la ce a fost, dar asta nu înseamnă că nu putem învăța să ducem mai departe stindardul pe noi culmi. Artistul trebuie să aibă curajul să exprime și să se exprime liber, dar trebuie în același timp să își conștientizeze imensa responsabilitate etică şi morală. Exprimându-se, el inspiră, inspirând el modelează fanteziile altora. Este singurul capabil să dezlănţuie întreaga putere a creativităţii umane. Pantazi a înţeles că avea o misiune și o datorie care flancau plăcerea lui de a picta. Ghidat atât de extazul creatorului cât și de datoria de a proteja templul frumosului, a mânuit pensula, cum numai un maestru putea, și a dat lumii culoare.

Octavian STOICA

Mihail Soare – dublă lansare la Clubul Calderon din București

Vineri, 21 octombrie 2016, a avut loc la Clubul Calderon din Bucureşti evenimentul ocazionat de lansarea ultimelor două cărţi ale scriitorului **Mihail Soare** (dintr-un număr de nouă): volumul al doilea al **Tălmăcirilor politicale** (eseuri politice) şi volumul de versuri **Iubirea ca o sârmă ghimpată**.

La lansare, organizată de Clubul socio-cultural J.L. Calderon și Editura Betta, oficiile de moderator au fost făcute, ca de obicei, de către Nicolae Roşu, directorul editurii amintite. Au vorbit elogios despre autor criticii Emil Lungeanu, Aureliu Goci, Victor Atanasiu şi Florentin Popescu, dar şi scriitorii Veronica Maria Florescu şi Răzvan Nicula, toţi aceştia remarcând originalitatea pe alocuri şocantă, extraordinara erudiţie, inventivitatea, apreciind totodată și prolificitatea ieșită din comun (autorul aflându-se la a treia carte în acest an), versatilitatea neobișnuită, Mihail Soare abordând genuri diferite cu aceeași virtuozitate de magician (aprecierea aparţinându-i lui Emil Lungeanu), în cazul de faţă publicistica și poezia.

Criticul Florentin Popescu preciza în discursul său că Mihail Soare este un remarcabil scriitor care posedă o operă foarte bine conturată, clar definită potrivit tuturor exigenţelor critice de teorie a literaturii, extrem de

valoroasă, fiind un autor unicat în peisajul literaturii române contemporane, neputându-i-se lipi eticheta niciunei apartenențe la vreun curent literar. În același context, făcând referire la ceea ce spunea Hugo despre Baudelaire, Emil Lungeanu îl socotea pe Mihail Soare „neasemenea”, subliniind că originalitatea sa nu este una căutată, cum se întâmplă îndeobște, ea derivând din personalitatea complexă a scriitorului. Tot Emil Lungeanu (un adevărat exeget al lui Mihail Soare, încluzând în trei dintre cărțile sale de critică pagini despre acesta) se declara uimit că un autor, pe care credea că îl știe foarte bine, continuă să-l surprindă. „Indiferent că este vorba de eseistică, pamflet sau versuri, cuvintele lui Mihail Soare, făcând parte dintr-un impresionant bagaj literar, au greutate, expresivitate și profunzime. Avem de-a face cu un scriitor important, aproape unic prin neaderare la nimic cunoscut și frecventat, dar și prin valoare.” – spunea Emil Lungeanu. Victor Atanasiu îl caracteriza pe Mihail Soare ca pe un balaur cu două capete, unul dedicat scrierii poeziei, o poezie de mare forță expresivă, celălalt publicisticii de înaltă artă, literare, făcând trimitere la pamfletele lui Arghezi în acest sens.

Au recitat versuri din volumul lansat actorii Doina Ghițescu și Ștefan Apostol, iar Nicolae Roșu a citit unul din textele din *Tălmăciri politicale*. În textul de coperta a IV-a, scriitorul Șerban Codrin spune: „Poeţii sunt nişte rataţi!, strigă, se cutremură gura încleştată a unui scriitor important, pentru unii o strălucitoare surpriză, Mihail Soare, din stirpea barzilor cu liră fermecată; din disperarea sa, ne face să înţelegem sau nu, cu tandreţe, dar şi cu sarcasm, că numiţii sunt victime ale propriei «zădărnicii», inclusiv în abisul inimii albastre, alt loc pentru zburdălnicii, unde sârma ghimpată «e un fel de absolut al iubirii». Viguros și nebunatic, nici cu cerul dispus la compromisuri, nici cu pământul, cât despre pretinşii oameni, la zidul execuţiei poetice cu ei! Astfel îşi joacă rolul de stăpân al unei maşinării uriaşe, în hăul căreia îngrămădeşte, cu foame pantagruelică, cele mai şocante acuzaţii, judecăţi luate în răspăr, paradoxuri năucitoare, prilejuri să zidărească poeme în versuri libere, neobișnuit de lungi, scrijelite pe tencuială cu dalta dură a fabulosului său limbaj «mihailean», dar și cu versificații altcumva. Vulcanul Mihail Soare este într-o erupţie colosală; îi şade bine cu biciul printre «cuvintele astea tâmpite», fruste, despletite, melancolice, deznădăjduite; le toarnă în blocuri fierbinţi, metaforizate, de bazalt în transformare (asemenea unei sculpturi de Rodin), deja isprăvite în poemele aşezate în strofe, cu versuri rimate, unde falsa «cuminţenie a poetului» este rebelă în aceeaşi măsură. Mihail Soare nu e cumva un nume predestinat? Un răspuns aşteaptă între cele două cuvinte şi îl întrevăd, dar nu-l divulg. Să o facă poetul însuşi.”

Daniel PETRESCU

„Egometrie” sau pulsul conștiinței umane

Elisabeta Boțan, poetă română și traducătoare a numeroși poeți contemporani în limba spaniolă, s-a născut la Năsăud, județul Bistrița-Năsăud. În anul 2002 își stabilește reședința în Alcalá de Henares, (Madrid, Spania). De atunci, „Elisabeta Boţan contribuie în chip salutar și substanțial la fundamentarea unui dialog cultural autentic între cultura română și cea hispanică”, spune Mircea Petean, editorul care a semnat textul de pe coperta cărţii.

Volumul de poezii *Dimensiones*, (Editorial Seleer, 2012), abordează iubirea și experiențele umane. Volumul *Egometrie*, publicat recent, este bilingv (română/spaniolă), cu marca editorială Limes, în colecția *Arca*.

Titlul cărții **Egometrie** continuă să mă entuziasmeze, *egometrie* fiind un neologism sugestiv ce rezultă din schimbarea ordinii primelor două litere ale cuvântului geometrie. Dacă prin geometrie înțelegem o știință care studiază lungimile, ariile și volumele corpurilor, prin *egometrie* putem intui că autoarea transferă, prin intermediul cuvintelor, această pretenție matematică la măsurarea și ponderarea egoului, această invariabilă magnitudine a conștiinței umane.

Daniel Montoly (Montecristi, Republica Dominicană, 1968), semnează prologul concis al cărţii. În textul menționat, poetul arată cu certitudine câteva trăsături fragmentate în argumentul şi caracteristicile trasate de autoare. *Fenomenologie existenţială, incursiune psihologică, metafizică și emoțională* sunt câțiva dintre termenii pe care Montoly îi foloseşte pentru a-l introduce pe cititor în universul autoarei. La fel de remarcabile mi se par și versurile pe care le subliniază pentru a-şi susţine comentariul: „Paşii îmi îngenunchează de atâta rătăcit prin propria mea geometrie// Drumul tumultuos se luminează când capătă forma spiralei". Astfel ne previne asupra acestei dualităţi scenice şi lingvistice între geometrie şi conştiinţă, în care cuvântul *abis* poate căpăta morfologia labirintului (*cicatrici fosilizate*).

Provocarea poetică a Elisabetei Boţan se prezintă ca o reuşită a poemelor scrise în vers liber, care nu au nevoie să fie structurate în capitole, dat fiind că fluiditatea şi diferitele nuanţe ale versului depăşesc această trecere a râului vieţii în care conştiinţa înfruntă curenţii haosului, al iraţionalităţii timpului, iar unica sa tablă de salvare o reprezintă amintirea, reflexia şi iubirea, trei unelte sau arme care în universul poetei se unesc cu corpul cuvântului.

În primul poem al cărţii este prezent conceptul zborului: „zborul se reînnoadă ca să se înalţe prin cuvânt". La fel şi spirala: libertatea, eroul şi conflictul său. Şi, este curios cum aceste elemente apar din nou în ultimul poem: „(...) - în filigranele care îmi răscumpără frumusețea spiralei.// (...) unde cântul se înalţă cu aripi de rugă". Poate că, fără să vrea, poeta ajunge la finalul intensei sale călătorii şi recunoaşte acest scenariu, dat fiind că a fost punctul său de pornire. Totuşi, senzaţia sa e triumfală, pentru că a înlocuit teama şi nesiguranţa de la început cu un aer invicibil de speranţă: „Scara ce îmi poartă paşii răniţi şi desculţi/ spre catedrala copilăriei mele.// (...) şi-n (re)descoperirea relicvelor de colb acoperite/ alunec însetată în izvorul inocenţei".

Această întoarcere la inocenţă, situată în regatul copilăriei, este un recurs romantic, teatral, dacă se doreşte încheierea acestui volum de poezii, şi, în plus, face aluzie la procesul ciclic al vieţii, invită la schimbarea perspectivei şi la reconfigurarea propriei noastre conştiinţe. Orgoliul, această inflamaţie a egoului care distruge şi ne pregăteşte calea spre alte afecţiuni, dus la dimensiunea gramaticală a scrierii, nu este altceva decât un ego lipicios şi cleios. În textele poveştilor, cântecelor, poeziilor, romanelor, întâlnim metastaza egoului, în oricare profunzime a artei, în orice formă şi epocă. În faţa acestui fapt incontestabil, poeta pătrunde în propriul său eu subteran şi observă această tendinţă ce se perpetuează poate dintr-o supravieţuire des controlată: „Marea îşi leagănă neliniştea în oglinda nemărginirii sale./ Cerul îşi sprijină greutatea pe propriul său orizont./ Omul se hrăneşte cu abisurile sufletului său".

În plus, poeta înţelege – şi nu justifică – resorturile imperfecţiunii umane, aşa cum a făcut şi Ana Blandiana, o altă compatrioată a sa, poetă foarte cunoscută. În ciuda tuturor lucrurilor, ea concepe poetul ca pe un martor al timpului său, iar poezia ca o formă de rezistenţă morală: „Îmi adun pustiul, neputinţele/ şi îngenunchierile/ şi mi le fac început de drum".

În poemul *Szomna*, Elisabeta Boţan dedică aceste versuri unei fetiţe de etnie romă cu acelaşi nume, care s-a sinucis pentru că părinţii săi nu au lăsat-o să studieze: „Copilă rebelă/ fiica luminii şi a întunericului/ numele tău a rămas crucificat/ între paradis şi infern". Faptul că fiinţa umană se retroalimentează cu propriile sale emoţii nu trebuie să ne facă să acceptăm nedreptatea ca făcând parte din regulile jocului. Şi o parte din victorie constă în nonconformitate.

Stilul liric al Elisabetei Boţan se situează între romantismul Denisei Comănescu şi existenţialismul Elenei Liliana Popescu, cu amprenta autoarei ce cuprinde diverse nuanţe: reducere, limbaj simplu şi clar, ton melancolic, dar mai ales o recunoaştere în care iubirea este culminaţia personală, pe care a conceput-o ca pe un colac de salvare, o unitate de măsură şi de referinţă prin care dimensionează fiinţa umană şi pe ea însăşi în lume.

„Sub pielea mea, – pironite în carne –/ fosilele sărutărilor tale/ dăruite pe altarul asfinţiturilor/ într-o excursie de duminică/ pe crestele norilor". Profunzimea sentimentală din versurile autoarei atinge cote înalte de emoţie. Poetica sa se înscrie în simbolismul cultivat de poezia românească, un simbolism care, la rândul său, a fost influenţat – înainte de război – de tradiţia franceză, tendinţă ce persistă în diversele sale forme.

Poezia românească s-a văzut obligată să renască şi să se reconstruiască în decada anilor şaizeci. Nu trebuie uitat că, timp de un deceniu, mai exact între 1948 şi 1958, poezia românească e aproape inexistentă din cauza brutalei intromisiuni politice în spaţiul literar. Un fapt tragic, fără îndoială, din experienţa regimului comunist, încerca să se impună în cel mai delicat segment al culturii, lirica sa. Şi încă ceva: în ciuda acestor aspecte negative, poezia românească a fost de multe ori considerată de către cei care o scriau cât şi de admiratorii săi unicul mod de supravieţuire a acestor vremuri.

Cunoscând istoria contemporană a României, putem afirma că istoria poeţilor săi şi a poeziei este o istorie de supravieţuire şi de libertate. Elisabeta Boţan, cu cele două cărţi ale sale publicate şi o listă de nenumărate traduceri făcute de ea, contribuie la expansiunea unei culturi care – ca multe altele – a fost cenzurată şi lăsată într-un plan secundar, pentru că nu aparţine unei limbi anglo-saxone care, după cum ştim cu toţii, este de mare interes pentru actualele târguri ale scrierii.

José Antonio Olmedo López-Amor

Frica de moarte

Atunci când monştrii hohotesc în adâncuri
frica de moarte se aşterne peste noi ca o zăpadă
ne căutăm aripile văduvite de colivii
ascunse sub pulovere roz, lacrimogene
tot ce-a rămas e doar
o partidă de sex sub cerul liber
cu o undiţă înfiptă în gât
ne împletim spasmodic unul în altul
uităm cine suntem.

Nu m-ai lăsat să te văd

Ţi-ai acoperit ochii cu o cortină
în timp ce îmi spuneai că totul e zadarnic
apoi mi-ai privit corpul cu lupa,
rece și uniform
sufletul lejer s-a întins la uscat,
nu mai avea ce pierde

am venit la tine ca la un om cu armură
încercând să-mi acopăr și eu măcar picioarele
pentru că am descoperit
că numărul 777 se ridica vremelnic dintre așternuturi
sunt o stripteuză începătoare,
o femeie defectă agăţând cu tocurile cui
gândurile altora, ale tale nu
sunt o fumătoare pasivă, o sadică vișinie
devoratoare de povești violente
ușa scârţâie, la ce bun.

Iniţiala tatălui

Îmi caut calea la fel cum un nebun își
bâjbâie cămașa de forță, e greu
de ghicit
totuși o scurtă privire, ne-arată un spațiu
alb ca un fel de retortă, dincolo
de asta nu exist decât în măsura
în care îmi cercetez mâinile, un cod
numeric personal sau un ADN ce îmi
plânge prin vene,
iniţiala tatălui se tot răsfrânge în mine,
ca un foc mocnit, ca o greşeală de neiertat,
ca o prăpastie care va înghiţi totul în jur,
tot aşa,
eu când mă voi ierta, nu va mai fi nimic.

Altădată priveam un strugure copt în lumina soarelui.
Aşa sunt eu acum, frumoasă cu toată
teroarea asta verde răspândindu-se prin mine
cu toate acele insurecţii dibace din vasele de sânge.

Femeia care iubeşte prea mult

Femeia care iubeşte prea mult
nu ştie să toarne vinul în pahare.
Varsă pe alături, le umple până la refuz,
te îmbată de ea şi de vinul ce-a curs pe picioare.

Femeia care iubeşte prea mult te scoate din minţi
apoi te alungă, insuportabilă, zăludă, nătângă
îţi curăţă pantofii, maşina ce-a mers prin noroaie
ea însăşi se amestecă uneori cu ce e mai rău,
cu gunoaie,
nu ştie să tacă, nu ştie să adune,
o tabla-nmulţirii de lacrimi şi spume,
femeia care iubeşte prea mult
îţi muşcă urechea până la sânge,
aşteaptă s-o mângâi
ca din nou să te alunge.

Negru

Îmi plac cizmele
reci, ascuţite
ca o lovitură peste ochi
cizmele ce te trimit în noaptea adâncă
solitudinea, ca o abatere pe o cărare prost luminată
aroma de scorţişoară a depărtărilor
sunete de comete şi de fluturi ce nu pot fi percepute
de urechea noastră
ci numai de acea ureche, pierdută în pădure
tunel către arma crimei
sau către o lume în care nu mai poţi intra.

Stare

Ţi-am strivit degetele
până n-a mai rămas nimic din ele
te-am lăsat să strigi
în amintirea zilei încă nearse
cu dinţii am rupt
alunecând
căutând
stampele japoneze promise
cu tuşe groase de rimel
deja vizibile la un anumit nivel
din păcate mult prea sus
pentru febra mea prelungită.

Irina LAZĂR

S-au întâmplat la Centrul Cultural Piteşti

■ 3 decembrie: Mişcarea Culturală *Poarta către tine*, ediţia a V-a – manifestare sub deviza *Descoperă arta*. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Asociaţia Culturală *Poarta către tine*. Coordonatori: Sabina Laiber şi referent Marius Chiva, redactor-şef revista-document *Restituiri*.

■ 5 decembrie: Lansarea volumului de versuri *Priviri în suflet*, al poetului Nicolae E. Branişte. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Liga Scriitorilor Români şi de Expresie Română de Pretutindeni-Filiala Argeş.

■ 7 decembrie: Lansarea volumului de versuri *Labirint indus*, al poetei Liliana Hinoveanu. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti şi Uniunea Scriitorilor din România-Filiala Piteşti. Coordonator: scriitorul Dumitru Augustin Doman.

■ 8 decembrie: Simpozionul cu tema *Constituţie şi constituţionalism*, prilejuit de Ziua Constituţiei României. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie *Armand Călinescu* şi redacţia revistei-document *Restituiri* şi Facultatea de Ştiinţe Economice şi Drept, din cadrul Universităţii Piteşti.

■ 13 decembrie: Cenaclul *Armonii Carpatine*. Lansarea noului număr al revistei *Carpatica* nr. 4/2016. Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, redacţia revistei *Carpatica* şi Grupul Vocal *Armonia*.

■ 13 decembrie: Spectacolul-concurs de balet şi gimnastică ritmică, sub genericul *Cupa lui Moş Crăciun*, susţinut de copiii care urmează cursul de balet şi gimnastică ritmică sub îndrumarea prof. Nicoleta Andrei. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: prof. Nicoleta Andrei.

■ 14 decembrie: Spectacol literar-muzical dedicat sărbătorilor de iarnă, susţinut de Trupa de Teatru *Robertto*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti.

■ 15 decembrie: Festivitatea de premiere a Concursului de Fotografie, sub genericul *Piteştiul meu*, cu tema *Imagini reprezentative din Piteşti*, ediţia I. Organizator: Primăria Municipiului Piteşti, prin Centrul Cultural Piteşti. Locul desfăşurării: Primăria Muncipiului Piteşti. Coordonator: Carmen Elena Salub.

■ 15 decembrie: Spectacolul de colinde, jocuri şi cântece interpretate la pian, sub genericul *Jingle Bells*, susţinut de copiii care urmează cursul de limba engleză şi pian sub denumirea *Engleza pe portativ*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: prof. Ilzi Sora.

■ 16 decembrie: Concert de colinde susţinut de Grupul Folk *P620*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: cantautorul Tiberiu Hărăguş.

■ 17 decembrie: Serbarea Pomului de Crăciun, susţinută de copiii care urmează cursurile Cercului de Pictură „Sensibilitate şi Culoare”, din cadrul Centrului Cultural Piteşti, sub îndrumarea prof. Elena Zavulovici. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: prof. Elena Zavulovici.

■ 19 decembrie: Simpozionul cu tema *China-noua putere economică a lumii*, în cadrul dezbaterilor publice lunare, sub genericul *Lumea Azi*. Lansarea noului număr al revistei-document *Restituiri*, nr. 42 (4). Organizatori: Centrul Cultural Piteşti, prin Clubul de Istorie *Armand Călinescu*, redacţia revistei-document *Restituiri* şi Şcoala Militară de Maiştri Militari şi Subofiţeri a Forţelor Terestre *Basarab I*.

■ 19 decembrie: Spectacolul sub genericul *Daruri muzicale*, susţinut de copiii care urmează cursul de pian *Prietenul meu pianul*, sub coordonarea prof. Clementina Dionisie. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonator: prof. Clementina Dionisie.

■ 20 decembrie: Tradiţionala sărbătoare a Centrului Cultural Piteşti, sub genericul *Crăciunul Artelor*. Organizator: Centrul Cultural Piteşti. Coordonatori: cantautorul Tiberiu Hărăguş şi referent Marius Chiva, redactor-şef revista-document *Restituiri*.

■ APARIŢII EDITORIALE: Revista lunară de literatură CAFENEAUA LITERARĂ (nr. 12/2016), Revista lunară de cultură ARGEŞ (nr. 12/2016), Publicaţia lunară INFORMAŢIA PITEŞTENILOR (nr. 12/2016), Revista-document RESTITUIRI-PITEŞTI nr. 42 (4). Revista CARPATICA nr. 4/2016.

Cafeneaua literară

Revistă lunară editată de
Centrul Cultural Piteşti

sub egida
Consiliului Local Piteşti şi a
Primăriei municipiului Piteşti

Fondată în ianuarie 2003

REDACŢIA

Director: Virgil DIACONU
Redactor-şef: Marian BARBU
Redactori: Nicolae EREMIA
Gheorghe FRANGULEA
Ion PANTILIE
Denisa POPESCU
Liliana RUS
Florian STANCIU
Corespondenţi:
Elisabeta BOŢAN (Spania)

Culegere:
Ioana NACIU

Corectură:
Liliana RUS

Tehnoredactare:
Simona FUSARU

Prezentare artistică:
Virgil DIACONU

ADRESA REDACŢIEI:

Centrul Cultural Piteşti,
Cafeneaua literară,
strada Craiovei nr. 2, bl. G 1,
sc. C, et. I, Casa Cărţii, 110013,
Piteşti
Tel./fax: 0248/216348

http://www.centrul-cultural-pitesti.ro

Cont: 50104122256,
Trezoreria Piteşti
ISSN: 1583-5847

Tiparul executat la
S.C. Tiparg S.A.,
tel.: 0248/221.348,
e-mail: office@tiparg.ro.

De sub pulberea veacului

Răpus din nou de chipul, din trecut, al copilăriei.

Câte zile s-au pierdut de atunci printre degete ca nisipul?

N-am cer! – spunea mama, și deschidea repede ferestrele. *N-am cer!*

Nu se vedea decât albastrul luminos, străbătut de zborul frânt al rândunelelor și de țipetele lor. Semn că locul acela se numea *acasă* și că un copil alerga prin albastru, printre săgețile negre și țipetele lor.

Afară, cireșul te așteaptă cu brațele deschise.

Florile lui – o amintire a Paradisului. Parcă am mai fost pe aici... Parcă mai ieri îți puneam, prințesă, cireșe la urechi!

La marginea orașului, bastionul singurătății: biserica părăsită. Încă puțin și ierburile, care au cucerit treptele și pragul, vor pune stăpânire pe naos.

O biserică fără închinători și aproape căzută în genunchi. Deja câteva familii de hulubi și-au făcut cuiburi deasupra altarului. Țipătul puilor care așteaptă hrana din văzduh îmi spune că și aceste păsări sunt tot în puterea Domnului.

De-acum, pot să petrec câteva ceasuri printre sfinți. Sau să iau parte la *Judecata de Apoi*, pictată pe peretele dinspre apus al bisericii. Voi scăpa oare din șirul fără sfârșit de trupuri goale care așteaptă securea? De unde atâta cruzime la Domnul bunătății?

În lumina puțină a lunii, urletele celor hăcuiți sunt spulberate în fine de cântecul cocoșilor. Fiecare rază vrea să îi salveze pe cei judecați. Și fiecare fir de iarbă. Chiar și cireșul care te așteaptă cu brațele deschise. Numai să-l vezi! Numai să nu treci și de data aceasta ca o piatră pe lângă el! Numai să-i dai puțină atenție, dacă tot te așteaptă de atâta vreme gătit ca de nuntă... Nu te-a scos el de fiecare dată de sub pulberea veacului?

De-acum, pot urca să văd luna pe muntele negru.

Chipul sfântului închis în mine nici nu trebuie să se arate prea des. Oricum, el se închină numai la vrăbiile care îi mănâncă din palmă. Și cum se închină numai la vrăbii, cine mă poate liniști că nu va fi gonit cu pietre de slujitorii Domnului?

Desigur, mântuirea sfântului e pe aripile vrăbiilor. Pe aripile lor împărțite văzduhului! Mântuirea lui este chiar în lumea aceasta.

Cât despre numele lui, acesta este al vântului, care tocmai a trecut prin copaci. Sau este al cireșului, care în fiecare noapte se dă cu capul de pereții casei... De pereții casei în care mama mea tânără mi-a spus într-o zi: *N-am cer!* Și a deschis repede ferestrele în albastru; în albastrul străbătut de zborul frânt al rândunelelor și de țipetele lor.

Virgil DIACONU
16 octombrie 2016

Cafeneaua literară urează cititorilor și sponsorilor ei un an mai bun, rodnic, mărinimos, plin de lumină și împliniri spirituale. Sărbători fericite!

Desen de Ioan Cristian PREDOIU, 5 ani

Cafeneaua literară este membră **APLER** și **ARPE**.

Vizitați Cafeneaua literară la adresa www.centrul-cultural-pitesti.ro